

12 RÖPIRAT.

Budapest

1882. január 15.

II. évfolyam

IV. füzet.

Alapítsunk egy, elveinknek megfelelő napilapot!

Nem akarok ismétlésekbe esni, nem akarom a zsidóság üzelmeit ismertetni, „a mi e becses röpiratokban eléggé meg volt tévé, hanem egy más, de mindamellet azokból kifolyó baj orvoslására akarom az illetők figyelmét felhívni, ha ugyan ezen a bajon segíteni lehet.

Ez a baj a zsidó sajtó, vagyis a sajtónak a zsidók túlságos és meggondolatlan dédelgetése. Az ember nem olvashat napilapot, a mely zsidó dédelgetéssel ne volna tele; ott van p. o. a „Budapest” csinos kis napilap, kár, hogy annyira szereti védelmezni a zsidókat, s gúnyolja azt a középosztályt, a melynél helyét leginkább betölteni volna egy ily lapnak hivatása; kár, hogy nem akad egy ily irányú napilap, a melyet az ember olvashatna a nélkül, hogy minduntalan zsidó dédelgetésbe és a középosztály kigúnyolásába ne akadna az olvasó.

Mert épen ez a középosztály az, a hol a zsidóság tért akar hódítani; ez az osztály az, a hova erőnek erejével minden kis rongyszedőből megtekintetesedett zsidó be akar furakodni; azért szereznek 50 krért magyarnál magyarabb neveket, (s csak azt sajnálják, hogy magyar fiziognomiát is nem lehet hozzá szerezni,) s mégsem képesek, daczára összezsáolt kincsüknek és szemtelenségüknek, ezen körökbe, ezen családok magán köreibe bejutni és ott tért foglalni; miért? azért, mert tudja ez az osztály, hogy miért simul hozzá a zsidó, nem ám azért, hogy tán szíve vagy lelke vonzaná oda, hanem azért, hogy még nincs ez az osztály a hazában úgy tönkre téve, hogy helylyel-közzel egy kis rebach ne nézzen ki, s így tünteti ki a lólábat a barátság palástja alól.

Elhiszem, hogy fáj nekik e nagymérvű megvetés; mert hanem fájna leginkább azon okból, hogy elvesz a remélhető rebach, – akkor miért tolakodnának minden áron mégis oda, vetnék meg ők

is magas régiókban ezen haszontalan, élheteretlen töredéket, a mely nem képes a mai világban az ő zseniális észjárásuk mellett megélni; – csakhogy érzik ám ők azt, hogy nem ez ám a töredék, hanem ők, mert ezer és ezer még Magyarhonban a száma azoknak, a kiknek nem kell zsidó kultur, nem kell polgári házasság, s a kik elődeik vérrel szerzett becsületét nem akarják bemocskolni azzal, hogy egy ily népfajjal összekeveredjenek.

Azzal fejezem be tehát e szerény sorokat, hogy talán kár ott fenn hazánk fővárosában a „röpiratok” tisztelt szerkesztőjének s a „Füstölő” szerkesztőinek az erőket szétforgácsolni, hanem együttes akarrattal és erővel szerkeszthetnének egy oly népies napilapot, a mely a középosztály és a vagyonosabb nép asztalán szükséges olvasmány lenne, s világosságot hozna oda is, a hol még sötétség van: sok fia lenne e hazának, a ki ily üdvös célra még pénzázdozattól sem rettenne vissza, és szívesen segélyt nyújtana.

K.*)

Mozgalom Vasvárott s vidékén egy magyar antisemita heti néplap ügyében.

Visszagondolva arra a szívből fakadt nagy lelkesültségre, mely népünket a rumi választásban vezérelte; mely a rumi választást oly dicsőséges kimenetelre segítette, s mely sokkal inkább összefűzte a rumi kerület lakosait, hogysen a különféle pártbeliek egymástól elszakadhattak volna; mondom, visszagondolva minderre, s most azt látva, hogy e röpiratokban Vasvár vidékéből, mint a rumi kerület gyupontjából, csak alig-alig lát napvilágot egy-egy sor: sokan vélekedhetnek úgy, hogy az az egeket verő láng, mely a választás folyamakor a szívekből fellobogott, csak – szalmaláng volt.

Ez pedig nem úgy van. Ez nem szalmaláng, ez valóságos izzó tűz, mely egyre aczélosítja a kebleket, s egyre égeti a dudvát. Lassan égő vulkán ez, melynek gyomrában folyton pusztul a salak, s melynek csupán lángja csapott ki már négy ízben; a valóságos kitörés még – hátra van. Majd ki fog törni egyszer, akkor, midőn az idegen elemeket magában már megtűrni nem bírja. De mentsen Isten ezen kitöréstől, mert ez borzasztó lenne! És megmenthet ben-

*) Válaszunk a „Szerkesztői nyílt levelezés”-ben olvasható. Az ígért további cikkeket várjuk. – Szerk.

nünk az ég ettől, ha valami úton-módon ki tudnánk tálalni azt az idegen salakot, S mivel mi e salaktól nem kitörés által, hanem szép módjával akarunk szabadulni, azért oda akarunk hatni, hogy ez a salak maga i g y e k e z z é k belőlünk menekedni; hogy ez maga ne érezze jól magát kebelünkben. Igen, ezt akarjuk tenni, így akarunk magunkon segíteni, mert hát „Segíts magadon, az Isten is úgy segít meg!” mondja a közmondás.

Dehát hogyan? – Sokat beszélgetünk, tervezgetünk mi magunk között; nem ugyan nyilvános gyűléseket tartva, mert hát ebben erősebb elemeknek kell a példával előljárni; hanem beszélgetünk, tervezgetünk napi találkozásunk alkalmával. Ezt a kérdést, hogy ki is mondjam: a zsidókérdést szellőztetjük mi mindig, még akkor is, sőt kiválólag akkor, mikor politizálunk. Mert hát mi már azon régen túl vagyunk, hogy mi épen ez vagy ama pártot kívánjak látni a kormányon. Legyen ott, a melyik oda juthat: csak jól működjék, s a másik, vagy többi párt pedig ne csak a kormány megbuktatásán (hacsak okvetlen nem szükséges,) hanem annak gyámolításán, javításán is fáradozzék. Mondom: nálunk úgy elfér a kormánypárti ember a függetlenségi mellett, – mert mindeniknek keblében a honszeretet tüze lobog, – mint a katolikus ember a református mellett, – mert ezeknek is mindkettőjüknek szívét Krisztus szent tanai hevítik. De nem fér meg jól sem a kormánypárti sem a függetlenségi egyén a zsidópártival, mert emennek keblében a honszeretetnek még csak szikrája sincs, nem is volt s nem is lesz, – amint nem fér meg, nem is fért meg és soha sem is fog jól megférni – bármit beszéljünk is vallás-türelmességről, – a katolikus vagy a református az „izraelitával;” mert hát ennek nemcsak faja, hanem erkölce is – zsidó, akármennyit kihálják is az „izraelita” jelzót. A zsidó nem tud kettőért lelkesülni: ideálért és hazáért, s azért nem is kell neki e kétféle elnevezés. Ő csak egyért lelkesedik, csakis az ő ideáljáért, azért az istenért, melynek ő kiválasztott népévé tette magát: az aranyborjúért, a pénzért. S ennek aztán megfelelő az ő erkölctana is. Nekünk keresztényeknek a végcélunk az Istennel való egyesülés, s erkölctanunk oda irányul, hogy e végcélunkat elérhessük; – a zsidónak a végcélja a pénz, s a talmudja épen azt tanítja, hogyan lehet ezen végcélzt elérni, a pénzt másnak zsebjéből kiperéselni....

Igenis, sokat beszélgetünk, sokat tervezgetünk mi e kérdésben. Ez a mi politikánk: a zsidókérdés, s rájöttünk, hogy az „emancipáció”, ezen modern alkotmány és a mai foghagymaszagú sajtó oka a zsidóvilágnak. E kettőt kell elpusztítani, s ha ez a kettő megszűnt: szabad a magyar nép a zsidótól. Az elsőt, az emancipációt az or-

szággyűlés törölheti el, a másodikat, a zsidósajtót, a társadalom buk-tathatja meg. Mi az elsöre már megtettük kötelességünket, felküld-vén az országgyűlésbe t. Istóczy Győző úrban oly egyént, kinek politikája, az országnak a zsidóktól való megszabadítása: a mi poli-tikánk is. Bár követne bennünket ebben több kerület is, hogy a törvényhozó testület egyszer már abba a helyzetbe jöhetne, hogy a hon „atyjai” a zsidókérdést necsak „derülten,” de komolyan is tár-gyalják. A másodikra nézve pedig most akarunk tenni. A sajtó ellen akarunk küzdeni, s ha azt megbuktatni nem bírjuk is mi Vasvár-vidékiek, de kiszorítani bírjuk kerületünkéből még akkor is, ha ingyen adják a zsidószagú lapot. Mi nem nézhetjük ugyanis, hogy népünk, melytől pedig meg nem vonhatjuk az olvasást, az elzsidósodott lapo-kat járassa. Kerületünkben kevés a napilap, de igen-igen nagy mennyiségben forognak kézen a hetilapok. S e hetilapok is – még a, legtöbb megyei lapot is beleértve, – majdnem kizárólag zsidós la-pok. Mi oda akarunk hatni, hogy népünknek zsidóellenes, tehát igazán magyar érdeket szolgáló lapja legyen. S ezt el fogjuk érni, pedig nemsokára. Mivel azonban a most existáló lapok közt olyanra nem bukkantunk, mely a zsidóra vonatkozó kedvezőtlen hírt csak közölni is merné, amint nem is merte egy bizonyos lap még a rumi válasz-tásra vonatkozó híreket sem közölni, – mi idevágólag sűrű s töme-ges megbeszélés után a következő határozatra jöttünk:

Ajánltassék Istóczy Győző urnák, a „12 röpirat” szerkesztő-jének, hogy lapját, a röpiratokat ugyanezen évi előfizetési összeg mel-lett hetilappá alakítsa át. Az átalakított lap „Magyar antise-mitikus Hetilap” vagy más ilyforma cím alatt a zsidókérdés megol-dására irányzott cikkeken kívül állandó politikai s vegyes tartalmú hír-rovatokkal bírjon, hogy így ez egy másik politikai hetilapot nél-külözhetővé tegyen. A politikára nézve mi nem kérünk pártlapot, mert mi magunk sem vagyunk egy bizonyos párthoz hozzánőve. Le-gyen az csupán politikai híradó. Ezzel kettő lesz elérve: 1. Megta-karít a nép egy lapra való előfizetési díjat. 2 Ki lesznek szorítva a zsidólapok s a zsidószellel lassankint megszűnik corumpálni népünket.

Midőn tehát mi ezen kívánatunkat m. t. képviselő s szerkesztő úr becses figyelmébe ajánljuk, (Válaszunkat a „Szerkesztői nyílt leve-lezése-ben adjuk. – Szerk.) egyszersmind kérjük a röpirat tisztelt olvasóit, hogy Vasvár vidékének óhajára vonatkozólag e becses la-pok hasábjain nyilatkozni szíveskedjenek.

Több Vasvár-vidéki választó.

A rumi választókerületben levő vasvári alesperesi kerület lelkészeinek a zsidóházasság és a zsidóemanczipáció ellen a képviselőházhoz intézett kérvénye.

Mélyen tisztelt képviselőház!

Mi alulírottak mint a Szombathely-egyházmegyéhez tartozó vasvári alesperesi kerület lelkészi kara, úgy a haza és az egyház iránt tartozó kötelességeinket teljesíteni, mint a gondjainkra bízott nép erkölcsi üdve s anyagi jóléte előmozdítását eszközölni véljük azzal, ha a mélyen tisztelt képviselőházhoz az alábbi kérelmeket van szerencsénk intézni:

A mélyen tisztelt kormány által már a múlt s a jelen országgyűlésen is beterjesztett: „A keresztények és zsidók közt kötendő polgári házasságról” szóló törvényjavaslat. Minekünk, a kik általában ellentétes elvi állást foglalunk el a polgári házasság minden formái irányában úgy vallás-erkölcsi mint politikai s társadalmi szempontból, nem is említve azt, hogy a kötelező polgári házasság behozatala esetén az anyakönyvek vezetése költséges hivatalos apparátust tenne szükségessé, ami az állami budget-et is szükség nélkül fölöslegesen terhelné, s nem is említve azt, hogy a kötelező polgári házasság eltörlése mellett jelenleg még olyan államokban is élénk mozgalom folyik, melyekben az már behozva van: – minekünk már ezen tekinteteből is kötelességünk nyilatkozni a keresztények és zsidók közt behozatni szándékolt polgári házasság, jobban mondva: „zsidóházasság” ellenében is.

De a most említett általános okokon kívül határozottan el-lenezzük ezen javaslatnak törvényerőre emelését még azért is, mert annak nyilvánvaló célja nem lehet egyéb, mint a zsidóság és a keresztény-magyar nép közt való fúciónak megkísérlése. E célznak elérése azonban nem egyéb pusztá chimaeránál, mert ön-áltatás azt hinni, hogy a zsidóság zöme bármi utón s módon, s legyen az akár a polgári házasság által, a keresztény lakossággal valaha összeolvasható lenne. A történelem azt tanúsítja, – se történelem már 4 ezer éves, – hogy a zsidó nép soha és sehol nem olvadt be azokba a népekbe, a melyeknek kebelében ideig-lenes tartózkodását tartotta. Nem olvadt e népekbe akkor, a midőn még külön államszervezettel bírt, és az államhatalom kezében volt, és nem olvadt beléjük akkor, a midőn szétszórva a világon, mint vendég, idegen népek körében ütötte fel tanyáját. Nem olvadt a többi népekbe a kereszténység megalapítása előtt, a midőn

pedig e népek házassági intézménye tisztán polgári jogi természetű levén, e népek részéről semminemű felekezeti szempont nem gátolta őt abban, hogy e népekkel az összeházasodás útján összeolvadjon. Annál kevésbbé olvadt össze a keresztény vallás megalapítása óta, s annál kevésbbé olvadhat össze a keresztény vallásnak uralma alatt ma is, mert a kereszténység a leghatározottabb tiltakozás levén az exclusiv zsidó világnézet és a zsidófaj elhatalmasodása s uralma ellen: az éles ellentétek a kereszténység és zsidóság, a keresztény népek és a zsidónép érdekei s törekvései közt per absolutum kiegyenlíthetlenség.

Ezen egymást kizáró ellentétességül elemeknek szándékolt egymáshoz közelebb hozása, nemhogy az ellentéteket ki nem egyenlíti, hanem inkább ezen ellentéteket még jobban élesíti, s csak azt idézi elő, hogy, mint a tűz és víz egymással érintkezésénél, csak a kölcsönös megsemmisítés processusa áll be.

Nekünk magyaroknak és keresztényeknek tehát életérdeünk nem az, hogy az ellenséges zsidó elemnek magunkba való olvasztása fölött előreláthatólag céltévesztett és vészes experimentatiókat tegyünk, hanem ellenkezőleg létérdeünk az, hogy ezen ellenséges elemeket magunktól kellő távolságban tartsuk, sőt övrendszabályokat ragadjunk meg arra nézve, hogy ezen vészes elem polyp-öleléseitől, a melyek népünket már-már megfojtással fenyegetik, – népünket, nemzetünket megszabadítsuk.

A mélyen tisztelt képviselőház tagjai előtt eléggé ismeretes az a mozgalom, a mely az internacionális zsidónép túlkapasai s bitorlásai ellen minden civilizált államban, főleg pedig olyanokban folyamatban van, a melyekben a zsidó elem számbavehető mennyiségben képviselve van. E mozgalom sok helyütt már nemcsak a theoria terén érvényesül, hanem az illető államok törvényhozásai s kormányai mindeddig nem érezvén indítatva magukat népüknek a zsidókérdésben kifejezett követeléseit figyelembe venni, a mozgalom elhagyta a törvényes tért, és a népboszú lázongásokban, az összeharácsolt zsidóvagyon pusztításában s a zsidóság bántalmazásában keresett sajnálatos kielégítést. Hazánk – hála az Égnek! – e napig megkímélve volt az oroszországi s éjszakkelet németországi véres jelenetektől. Hazánk politikailag érett népe belátta s belátja azt, hogy a zsidókérdés a mai korban, a zsidóhatalom zenithjén, erőszakos utón nem oldható meg, sőt ellenkezőleg minden a zsidók ellen irányult erőszakos kitörés csak azt eredményezi, hogy a zsidók az illető népnek még jobban nyakára nőnek.

De, ha politikailag érett népünk ezen meggyőződést táplálja, úgy másrésről szilárdan meg van győződve arról is, hogy a zsidóság túlkapasainak, az általa előidézett morális és anyagi pusztulásnak, – a mely pusztulás csak a tatár és török által véghezvitt pusztítással hasonlítható egybe, sőt még ennél is gonoszabb, mert fegyverét a magyar ezen modern, civilizált pusztítók ellen nem használhatja, úgy mint használta azt annak idején a tatár és török ellen, – mielőbb határt szabni kell, s hogy azon férfiak, kiket bizalma a hongyülésbe küldött, megemlékezve a nép java s a haza boldogságának előmozdítása iránt választóiknak tartozó kötelességeikről, nem fognak habozni ma, a 12-ik órában, hogy a népet az anyagi s morális tönk szélére juttatni készülő zsidónép pusztításai ellen megfelelő törvényhozási intézkedésekkel gátakat emeljenek.

Mivel pedig ha valahol, úgy e kérdésben a félrendszabályok, a palliatív szerek sikertelenek és célra nem vezetők; mert az általános tapasztalás azt tanúsítja, hogy a zsidóság a törvények megkerülése s kijátszása mesterségében is utolérhetlen, s így bármi, indirecte ő ellene intézett törvényes intézkedések is hiábavalók: az országnak a zsidóság okozta súlyos bajain nézetünk szerint csak akként lehet segíteni, ha a zsidóság jelenlegi elhatalmasodásának törvényes alapját: a 14 év előtt behozott és a nemzetre nézve vészesnek bizonyult zsidó-emancipatiót megszüntetjük.

Ennélfogva a mélyen tisztelt képviselőházhoz azon hódolatteljes kérelmet intézzük, hogy

1. a mélyen tisztelt kormány által a jelen országgyűlésre is beterjesztett – s „A keresztények és zsidók közt kötendő polgári házasságról” szóló törvényjavaslatot visszavetni, s

2. a zsidóemancipatiót behozott 1867. évi 17. t. ez. eltörlése iránt a bevezető lépéseket mielőbb eszközölni méltóztassék.

Távol van tőlünk az, hogy bennünket felekezeti szempont s türelmetlenség vezéreljen. Ami bennünket vezérel, az szeretett hazánk és keresztény-magyar népünk életérdekeinek megóvása. Mi, kik a nép között éljük napjainkat és teljesítjük kötelességeinket, kik a nép örömét és bűját vele megosztjuk, s kik véző szívvel látják azon napról-napra növekvő rohamos pusztulást, melyet a zsidóság jóra való magyar népünkben előidéz: e jó keresztény-magyar nép és édes hazánk iránt tartozó kötelességünket mulasztanánk el akkor, ha e legbensőbb meggyőződés-sugallta fontos lépést meg nem tennénk.

Választókerületünk az a kerület az országban, mely a főntebb kifejtett elvekre a sanctiót már a képviselőválasztások egész so-

rozatán át megadta. Első sorban tehát mi érezzük felhiva magunkat arra, hogy a kezdeményező lépést megtegyük, mi, minden irányban független férfiak, a kik a társadalmi életet terrorizáló zsidóság represszáliáitól semmit sem tarthatunk, s nem is tartunk. Mi azon reményben élünk, hogy példánk a hazában általános követésre fog találni, s hogy a választó közönség az ország valamennyi választókerületében szintűgy meg fogja tenni önmaga s a haza iránt tartozó kötelességét azzal, hogy képviselői által hasonló tartalmú kérvényeket fog beadni; s ha ekkép az egész ország e kérdésben nyilatkozandott: a cél el lesz érve.

Kelt Gersén, 1881. sept. 15-én és folytatva Győrvárott, 1881. december 29-én tartott alesperesi kerületi tanácskozmányunkon.

Hódoló tisztelettel a mélyen tisztelt képviselőháznak

alázatos szolgálai:

Góry Antal s. k., kerületi esperes és kámi plébános.

Hayde István s. k., a vasvári Domonkos-zárda házfőnöke és plébános-helyettes.

Kelemen István s. k., csehi-mind szenti plébános.

Csupor János s. k., baltavári plébános.

Strass Adolf s. k., felső-oszkoí plébános.

Eder Ferencz s. k., egervári plébános.

Májrics György s. k., szarvaskendi plébános.

Ágoston József s. k., gersei plébános.

Lóránth Antal s. k., győrvári plébános.

Kívülről:

A magyar országgyűlés mélyen tisztelt képviselőházához
Budapesten.

A szombathelyi egyházmegyéhez tartozó vasvári alesperesi
kerület lelkészeinek kérvénye

„A keresztények és zsidók közt kötendő polgári házasságról” szóló törvényjavaslat visszavetése sa zsidóemancipációt behozott 1867. évi 17. t. ez. eltörlése érdemében.

Beadja: Istóczy Győző s. k., rumi kerületi képviselő.

A zsidó harctérről.

– Havi szemle. –

(Oroszországi dolgok. A wolhyniai kormányzósági bizottság véleményes jelentése a kormányhoz a zsidókérdés megoldásának módzatai fölött. – A varsói események. – A berlini „Reichsbote” egy cikke az államhatalom nyomorúságos szerepéről a zsidókérdéssel szemben. – A müncheni városház megtisztítva lett a zsidóktól. – Dühring előadása a berlini Antisemita-liga december 8-ki gyűlésén. – Henrici Ernő beszéde a berlini „Társadalmi birodalmi egylet” december 17-ki gyűlésén –A berlini reform-egylet december 7-ki gyűlése s Pickenbach Vilmos. – Hadi szemle Izrael fölött. – Stöcker contra Lewysohn és a „Pester Lloyd.” – Pereló zsidók. – Dr. Rohling egy nyilatkozata „A talmudzsidó” című műve tárgyában meg a Franklin-társulat. – A „L'Antijuiif” párisi antisemitikus lap. – Orosz-zsidó gyermekek Palaestinába szállítatása. – Új Judaea Kis-Azsiában. – A magyar uzsortörvényjavaslat. – A rumi kerületi kórvény a képviselőházhoz a „zsidóházassági” törvényjavaslat és a zsidó-emancipáció ellen.)

A vezérszerepet az antisemitikus mozgalomban a lefolyt hó alatt Oroszország vitte, nemcsak az alább bőven ismertetendő varsói események miatt, a melyek helyesebben a „Lengyelország” rovat alatt lennének ismertetendők, hanem főleg azért, mert a zsidókérdés tárgyalása céljából az egyes kormányzóságokban egybeállított vizsgáló bizottságok munkálatai fölött is kezd a titok fátyola fellebbenni, noha úgy látszik, a muszka kormány, szokása szerint, e munkálatok ügyében is a titkolódzó politikát akarja követni.

De hát azért lassanként majd csak mégis megtudunk mindent. Mert hát mire valók lennének a zsidó sornálisták, ha ki nem szimatolnák még a muszka hivatalos titkokat is, és nem örvendeztetnének meg bennünket oly dolgok dobraütésével, a melyek fölött pedig feleynéjük, a zsidók érdekében bizony jobb lenne hallgatniok.

Így tehát megtudtuk a zsidó lapokból, hogy Wolhynia kormányzóság vizsgáló bizottsága miféle rendszabályokat hozott javaslatba az orosz kormánynál a zsidókérdés szabályozását illetőleg.

Ezen rendszabályokat itt terjedelmesen közöljük a következőkben, elhagyva belőlük a lényegtelenebb, és a külföldre nézve köztvetlen érdekekkel nem bíró mellékes részeket.

A wolhyniai kormányzósági bizottság által a zsidókérdésben javaslatba hozott rendszabályok.

I. A zsidók különválási hajlama (separatismusa) ellen.

Minden zsidó mint városi lakos veendő lajstromba, s az általános városi rendszabályoknak alávetniök kell magukat. ^

Azon törvényes intézkedés, a mely szerint a zsidóknak meg van engedve, s inagókat és imaiskolákat felállítani, megváltoztatandó, s minden ilyenmő intézet bezárandó; ellenben a zsidóknak megengedtetik, isteni szolgálatukat és imagyakorlataikat saját házaikban, de semmi esetre sem nyilvános épületekben vagy nyilvános gyülekezetekben végezni.

Az idegen felekezetekről szóló törvény azon intézkedése, mely szerint a zsidóknak megengedtetik, imaközsegeik részére igazgatósági tago-

kat választaniuk, érvényen kívül helyezendő. Úgyszinte megváltoztatandó a törvénynek a rabbinus-választásról szóló intézkedése is.

A kizárólagos zsidónevelésről szóló törvényes intézkedések hatályon kívül helyezendőek; a zsidóknak megengedettik, gyermekeiket a fenálló keresztény iskolákba küldeni, mindazonáltal azon korlátozással, hogy csak egy bizonyos, a többi lakosság számával arányban álló számú zsidó iskolásgyerek látogathatja ezen iskolákat.

A zsidók anyakönyvei keresztény vallású hatósági személyek által vezetendők.

II. A falusi keresztény lakosságnak a zsidók által való kizsákmányoltatása ellen.

A zsidóknak megtiltandó: a) lakásukat általában falukon, mezővárosokban pedig a többi lakosok házai között tartani; b) bármiféle birtokkal falukon bírni, legyen ez tulajdon, örök vagy ideiglenes birtok, tartozzék az bár egyes személyekhez vagy egész testületekhez. Az esetben, ha a zsidók ezen tilalmat áthágnák, közigazgatási úton azon helyre szállítandók, a hol beírva vannak; ismétlés esetében büntetéssel sújtandók.

Az a fenálló tilalom, mely szerint a zsidók semmi ingatlan vagyont a falukon nem szerezhetnek, hatályban tartandó, és a mezővárosokra és városokra is kiterjesztendő.

A zsidóknak tiltassék meg, malmokat, jószágokat és gyárat bérbevenni, továbbá ezeket se maguk ne kezelhessék, se ne bírassák, se semmi körülmények közt nekik meg ne engedessék, bárminemű rendelkező állást azokban viselniök.

Hogy a most idézett tilalom valósággal szigorúan megtartassék, kihágási esetekben a következő büntetések alkalmazandók:

a) Azon személyes büntetéseken kívül, melyekkel a tilalmat megszegett személyek sújtatnak, (fogság és börtönbüntetések,) azon jószágokra, melyeket a zsidók maguk részére, vagy oly személyek részére szereznek, a kiknek egy ily szerzeményhez nincs joguk, a közigazgatási hatóságok rendelkezésére a zárlat (sequestrum) rendelendő el, és az ilyen jószágok az illető bíróságok ítélete után, nyilvános árverés útján a legtöbbet ígérőnek adandók el; az eladásból befolyó pénz pedig a földművelési bankokba azon célból szállítandó, hogy abból egy külön jelzálog-tőke képeztessek, a melyből a földművesek, a birtokvásárlás megkönnyítése céljából, kölcsönökkel elláttassanak.

b) Azon személyek, a kik a zsidóknak bárminemű adótárgyat jószágaikon, vagy magukat józágaikat, malmaikat vagy gyáraikat bérbeadnák, – azonkívül hogy minden, a zsidóktól kapott bérösszeget visszafizetniük kell, – a földművelési bank javára 500 egész 1000 rubelnyi pénzbüntetésnek esnek alá.

c) Azon személyek, kik zsidókat, habár csak ideiglenesen, szóbeli vagy írásbeli szerződés folytán, egész vagy részjószáguk, malmuk vagy gyáruk igazgatóivá fogadtak fel, vagy a kik habár falusi gazdaságuk csak egy részében is, zsidóknak rendelkező állást engednek, az illető földművelési bank részére az első esetben 300-500, a második esetben pedig 500- 1000 rubel pénzbírsággal sújtassanak.

Azon esetekben, ha vagy zsidóknak vagy más személyeknek pénzeik vannak künn ingatlanokra, és az esetben, ha ezen pénzek behajtá-

sának joga a zsidó által más személyekre ruháztatik át, ezen, a falukon levő ingatlanok se eladásának se zár alá vételének nincs helye.

A falusi ingatlanokra nézve már eddig megkötött szerződéseknek is megsemmisítésére és érvénytelennek nyilvánítására vonatkozó rendeletek készítésénél, a következők mint föltétlen szükségesek állapítandók meg:

a) Azon zsidóknak, a kik bárminemű határidőre szóló szerződések kötétek, a melyeknek tárgyai a földművesekhez tartozó ingatlanok, egy évi határidő engedtetik arra, hogy az ilyen szerződéseket a földművesekkel békeséges utón felbontassák, vagy szerződési jogaikat más, nem Mózes-vallású személyekre ruházhassák. Ha azonban a megállapított határidő alatt békés utón való megegyezés a szerződéses felek közt nem jönne létre: ezen esetben a közigazgatási hatóságok rendeletére az ily ingatlanok újra a földműves szabad bírásába bocsátandók; a kárpótlás kérdése pedig, a mely a zsidót netán ezáltal szenvedett valóságos veszteségei miatt illethetné, a helybeli békebíró által intézendő el, és pedig a vitás tárgyra nézve fenálló szabályok értelmében, tekintet nélkül az esetleges követelés magasságára. A békebírák intézkedései ellen a békebírói teljes üléshez lehet föllebezni; ezen teljes ülés Ítéletei azonban végérvényesek, s azok ellen nem lehet tovább fellebezni.

b) Azon zsidóknak, a kik szerződéseket kötétek falusi ingatlan birtokokra, a melyek oly személyek tulajdonai, a kik nem tartoznak a volt jobbágyokhoz, – szintilyen egy évi határidő engedtetik, hogy az ingatlanok tulajdonosaival szerződéseik békés felbontását keresztül vihessék. Ha azonban az ily felbontás az említett határidő alatt nem jönne létre, akkor a tulajdonos jogot nyer, a zsidónak két év alatt visszafizetni a legutóbbi két év alatt tőle kapott haszonbér-összeget, vagy pedig a szerződésben kikötött fizetést teljesíteni, s ezzel az illető haszonbérleti vagy más szerződés elveszti törvényes erejét.

Ha pedig a szerződés megsemmisítésénél az ingatlan tulajdonosa ezt bármiféle okokból nem akarná ismét átvenni, akkor a birtok a közigazgatási hatóság rendeletére haladéktalanul mint gondnokság alatt levő vagyron kezelendő, és nyilvános árverés útján a legtöbbet Ígérőnek eladandó.

A zsidóknak a netán általuk valósággal szenvedett veszteségeért nyújtandó kárpótlás iránti kérdések a békebírák kerületi gyűlései által intézendők el, és pedig szinte az illető követelés magasságának tekintetbevétele nélkül. Innen a föllebezés a kormányzósági hatósághoz történik, a mely végérvényesen dönt.

III. A zsidóknak a szeszes italok árusítása körüli visszaélései ellen.

A bármily helyeken levő zsidóknak megtiltatik, a szeszes itali üzlettel, s bárminemű italgazdasággal és pálinkafőzdével, bármiféle, közvetlen vagy közvetett viszonyban állniok. A közigazgatási hatóságok felruházandók a joggal, a bíróságok intézkedését megelőzőleg, minden, a fentebbi tilalom ellen előforduló áthágási esetben, a zsidók valamennyi és minden pálinkafőzdéjét s ital-gazdaságát bezárni.

IV. A zsidók visszaélései ellen a városokban s némely szolgálati állásokban és foglalkozásokban.

A zsidóknak megtiltandó:

- a) Helyeket országos vásárokon, és bazárokat bérelniök.
- b) Élelmi szereket vásári napokon a városon kívül összevásárolni.
- c) A gabonát lábon megvenni.
- d) Lovakkal vagy más marhával kereskedni, vagy ilyen kereskedésben mint bizományosok és kereskedősegédek működni.
- e) Bőrgyárakat bírni, bérelni vagy igazgatni.
- f) Gyógyszertárakat bírni vagy bérelni.

Semmiféle zsidókat nem szabad se mint vállalkozókat szállításhoz (Lieferung), bérletekhez, se általában bármiféle gazdasági operációkhoz a falukon bocsátani, s ez a tilalom minden, még a mezővárosokban és városokban levő volt úrbéri birtokra is kiterjesztendő.

A zsidók államszolgálatban nem vétethetnek fel.

V. Hogy a bennszülött lakosságnak a földbirtokszerzés és haszonbérlés megkönnyítessék, s neki a lehetőség megadassék, a zsidó tőkével versenyezni.

A városi és falusi iskolák száma szaporítandó.

Földművelési bankok vagy más nevezet alatt hitelintézetek nyitandók meg, hogy a birtokvétel és haszonbérlés mindenkinek lehetővé tétessék. Az ily hitelintézetek zsidóknak nem hiteleznek.

Hogy a falusi lakosságnak a zsidókkal még fenálló számadásai rendbehozatala megkönnyítessék, részére határidő engedélyeztessék, a mely alatt csak a törvényes kamatokat tartozik fizetni.

Amint e javaslatba hozott rendszabályokból is látjuk, az oroszok, illetőleg a lengyelek – mert Wolhynia a régi Lengyelország egyik tartománya volt, – levonták a kellő consequentiákat a múlt nyár folyamán végbement zsidóellenes kitörésekből.

Hogy azonban az orosz kormány útjai a zsidóság megrendszabályozását illetőleg még jobban egyengetve legyenek, arra nézve újabb események is gondoskodtak. Értjük ezek alatt a múlt karácsonnapján Orosz-Lengyelország fővárosában, Varsóban kitörésre jutott nagymérvű zavargásokat, melyeket folyóiratunknak, a mely a zsidókérdés fejlődése aktáinak mintegy archívumát képezi, részletesen ismertetnie kell. Nehogy azonban esetleg azzal vádoltassunk, hogy mi az eseményeket „célzatosan kiszínezzük,” – a varsói események ismertetésénél is ugyanazon eljárást követjük, mint követtük a múlt nyáron végbement dél-oroszországi események rajzolásánál: zsidó, tehát a mai felfogás szerint „kifogásolhatlak forrásokat fogunk használni.

Tehát a bécsi „Heue Freie Presserben egy szemtanú következőleg írja le a varsói zsidóellenes kitörést:

„December 26-án éjjel.

Vasárnap (karácson napján) déli 12 órakor a Szent-kereszt-templomban (a mely Varsó egyik legnagyobb temploma,) az isteni szolgálat alatt egy hamis tűzkiáltás támadt. Mindenki a kijárási felé tódult, s a roppant tolongásban mintegy 30 személy megfuladt s 30 más súlyosan vagy könnyen megsebesült. Csak a tűzoltóság erélyes segélyének köszönhető, hogy a szerencsétlenség nem lett nagyobb. A rendőrség teljesen elvesztette a fejét, s egész magatartásával még jobban növelte a zavart. A halottakat a tűzoltó legénység a templomnak átellenében levő Sz.-Kókus-kórházba szállította, a hol is a sebesültek orvosi segélyben részesültek. Úgy a megöltek, mint a megsebesültek kevés kivétellel a szegényebb osztályokhoz tartoznak.

A tüzlárma, mint beszéltek, zsebtolvajoktól eredt; voltak-e közöttük zsidók is, nem tudni. Nemsokára azonban a katasztrófa után, délutáni 1 óra felé, az a hír terjedt el, hogy a zsidók okozták a szerencsétlenséget, s erre aztán kitörésre jött a dolog: az ittas csöcselék a zsidóvárosrészbe rott, a hol a legszegényebb zsidók laknak, s megkezdte a fosztogatást. Házak bontattak le, a portékák kihajigáltattak, s különösen minden korcsma kifosztott. A rendőrség mindent nyugodtan engedett végbemenni. Csak este 8 óra felé lett katonaság a készenléteire utasítva, a zajongás azonban folyton nőtt. A nép egyáltalán nem lett zavarva a fosztogatásban, sőt inkább a csapatok nyugodt magatartása által további kihágásokra lett sarkalva. Hihetetlen és mégis igaz, hogy a nagyszámú katonaság és rendőrség tétlenül néztek, miként jár házról házra, s fosztogat mindenütt egy, legnagyobbbrészt utcagyerekekből álló aránylag kis csapat, a nélkül, hogy legkevésbé is zavartatott volna. Ezen zenebonák a különféle városrészekben egyidejűleg történtek. Gyakran a zsidók tetteleges bántalmazására is került a dolog. Ma a fosztogatás tovább tart, s a katonaság megelégszik azzal, hogy a már kifosztott házakat elfoglalja. A többi házak védelmére azonban semmi intézkedés nem történik. Könnyen elképzelhető, minő hangulatban van a város. Jóakarattal mellett száz katona elégséges lett volna, hogy teljes nyugalmat csináljon. Lengyel részről az állítatik, hogy az itteni hatóságok a külföldnek ezzel azt akarták megmutatni, hogy a lengyelek se jobbák mint a déloroszországi kazapok.

December 27.

Egy másik levelező írja:

Több helyen szemtanúja voltam a kereskedői boltok kifosztogatásának. A város közepén megrohantak egy pálinkásboltot, a melynek lebontása körül mintegy húsz fiatal ficzko derűtség és nevetés közt foglalatzkodott. Meglehetősen rendszeresen fogtak a dologhoz. A város utcáin fel-alá járó őrszolgák által a fosztogatók két ízben felriasztva lettek; azonban mindig újra visszajöttek, hogy munkájukat bevégezzék. A rendőrség nyugodtan nézte az üzemet; koronkint a signál-sípjal egy-egy jelet adtak, s e mellett maradt az egész. Egy tovahaladó katonát láttam, a ki egy kirakathoz furakodott, hogy a snapszból magának egy kis próbát vegyen, s aztán zsebjéből kiáltott a pálinkás üveg nyaka. Az őrszolgák is nevetve mentek az utcán, s nyugodtan nézték a fosztogatást, ha a tomboló nép nem tartotta szükségesnek elfutni.

Egy másik utczában egy más zsidónak a házát bontották le, mindent az utczára hajigáltak és széttörtek, a tollas párnákat úgy széttépték, hogy a tollak a levegőben röpködtek. Katonaság volt a közelben, két szakasz gyalogság és két svadron lovasság, ezek például nyugodtan viselték magukat és semmiben se gátolták a rombolókat. Amikor aztán egy nagy embertömeg gyűlt egybe, egy szakasz lovasság vonult elő.

A város polgárai fel vannak háborodva a hatóság ezen eljárása fölött; egy, tekintélyes személyiségekből álló küldöttség volt Albedynszki kormányzónál, kérve a rend helyreállítását; a kormányzó oda nyilatkozott, hogy ő egyelőre semmit sem tehet, ő táviratozott Pétervárrá, s várja a feleletet, kijelentette azonban, hogy, ha a városban nem lesz nyugalom, akkor 27-én majd lövet.

A katonaság patrouilliroz a városban, néhány zsidó bolt körül cordon is van húzva. Tegnap, 26-án este, néhány helyen tűz ütött ki. Ma, 27-kén, a fosztogatás tovább foly.

December 26.

Egy harmadik levelezőnk írja:

A tegnapi kihágásoknak a zsidók ellen ma váratlanul folytatásuk lett, azzal a különbséggel azonban, hogy az egész városra kiterjedtek. Nevezetesen a Nalewka-út (a tulajdonképeni zsidóváros,) a zsidók lakásaiban és raktáraiban elkövetett roppant pusztításoknak színtere. Itt 1 óra felé formális verekedés volt keresztények és zsidók között, s mindkét részről súlyosan megsebesültek maradtak a küzdőterén. Egy zsidó hír szerint már meg is halt sebeiben. Ennek folytán nagy páni félelem uralkodik a zsidók között.

E zsidóvárosrészben történt dolgokat a „Pester Lloyd” is leírva december 31-ki számában, a többi között ezen tragikomikus passzust is hozza:

„A zsidóvárosrészbe tegnap s még ma (28-án) se eresztenek be keresztényt; ide futottak holmijukkal az üldözöttek is a többi, különösen az elpusztított városrészekből, s legalább személyükre nézve biztonságot találtak. A katonai kordon mögött, a mely kordon a zsidóvárost elzárta, az-ember egy formális hadsereget látott fiatal harczvágyó zsidókból, a kik készen állottak arra, hogy a másik oldalon leselkedő néptömeget erőszakkal visszaverik, ha ezek a katonák sorait netán áttörték volna.”

A krakkói „Czas” egy levelezője december 28-áról ezt írja:

„Ha akarták volna, akkor a zavargásokat azonnal csirájában elfojthatták volna. De nem akarták; ürügyül azt hozták fel, hogy be kell várni a Varsóból távollevő fő-rendőrmester, Buturlin megérkezését. Ő tegnap megjött; most csinálhat már nyugalmat, a mely már ügyis beállott. A csendőrség feje, Orzewski tábornok nyugodtan lovagolt végig a városban, s nézte, miként fosztogattatnak ki és pusztítatnak el a zsidó boltok, s oda nyilatkozott, hogy ez ő hozzá egyáltalán nem tartozik!... A csendőrség feje, Orzewski rendőrmester, Péter várról megérkezte után, azonnal felhívást intézett Varsó lakosságához, s a legszigorúbb rendszabályokhoz nyúlt. Katonaság rendeltetett be Piortkowból, Lodzból s Lowiczból, és zsidók lakásainak közelében katonai őrállás állíttatott fel. Eddig 2600 személy lett letartóztatva, köztük olyanok is, kik már egyszer elfogva,

de ismét szabadon bocsátva lettek. Az itteni lapok hajmeresztő jelenetek rajzolását hozzák, melyek a zsidókravalloknál előfordultak. Még tegnap is megkísértették bandák a fosztogatást tovább folytatni, de mindannyian elfogattak. A „Czas” egy tudósítása szerint, eddig a varsói zsidó hitközségnél 6000 család jelentkezett mint olyan, a kik vagyoniilag tönkre vannak téve.

A „Gazeta Narodova” lebergi lapban egy szemtanú ezt írja:

„A zavargók a katonáknak „hurrah”-t kiáltottak, s a katonák részéről jövő viszontkiáltások által felbuzdítottak. Mikor a főrendőrminis-ter helyettese, Polenov vezérőrnagy a városon keresztül kocsikázott, a tömeg „hurrah”-t kiáltott neki, s Polenov felkelt üléséről, hogy a tömeget szalutálja. Egy, a tömeg által üldözöbe vett zsidó segélyért kiabált, a mellette álló katonák által azonban kigúnyoltattott és szidalmaztatott. Néhány utczában katonák nyomultak be a tömeg által kifosztogatott boltokba és pálinkamérésekbe, ott pálinkáztak és szivarokkal ellátták magukat. A tömegnél a legnagyobb bizalom uralkodott arra nézve, hogy a katonaság fegyvereit nem használja, mert ez felsőbb helyről meg lett tiltva. Egy, lövetéssel fenyegetődző katonatisztet az utcagyerekek kigúnyoltak és sértegettek, s mégsem merte fenyegetését keresz-tül vinni.

A zsidóknak a zenebona által Varsóban okozott kár mennyisé-gére nézve az adatok különbözők; némelyek szerint 1½-2 millió, mások szerint azonban 3-5 millió rubelra rúg az okozott kár.

A „Berliner Tageblatt” zsidólap, miután szinte ecsetelte volna a zavargások lefolyását, ezt írja:

„A lakosok további biztonságára nézve természetesen minden elő-vigváziati rendszabály meg lett téve. Eltekintve attól, hogy a katonaság megerősítettett, sok zsidó házbirtokos azon engedélyért folyamodott, s azt meg is kapta, hogy katonákat szállásolhasson be házába. Sok házban 10-20 katona állomásozik, hozzájuk egy tiszt, a kinek csinos lakás van adva. De maguk a zsidók is alakítottak maguknak véderőt. A nagyobb házakban 50-200 zsidó áll, csupa erőteljes emberek, vaspálcák-kal és vastag botokkal felfegyverkezve, hogy szükség esetén védelmezzék magukat . . . Mindennek daczára azonban a pánik tovább is tart, Min-den pénz és értéktárgy a bankba küldetik. Számos család külföldre uta-zik, mások készülnek elutazni.”

A varsói zsidóellenes kitörés közvetlen okai fölött – mert lényegileg s közvetve itt is mint mindenütt maguk a zsidók az okai az ilyen eseményeknek, – a „Politische Korrespondenz” január 1-ji száma a következőket írja:

„Ismeretes dolog, hogy a Varsóban is, habár gyéren, létező nihi-lista elemek ismételt kísérleteket tettek, itt is zsidóüldözést jelenetezni. E kísérletek mindannyiszor meghiúsultak. A legutóbbi karácsonyi ünnepek előestéjén már hire járt, hogy a csöcselék a zsidókon boszúját akarja tölteni. A következő nap meghozta a sz.-kereszt-templomi rettentő ka-tasztrófát. Senki sem meri azt a kérdést eldönteni, váljon ez a kata-sztrófa pajkosságból lett-e előidézte vagy pedig csak kizsákmányolva lett. Hogy azonban mindenesetre egy zsidóheccz volt in petto, az az igazolt

tény is bizonyítja, hogy egy és ugyanazon időben a zenebonák oly városrészekben is kitortek, a hol lehetetlen, hogy a templomban történt szerencsétlenségről az embereknek tudomásuk lett volna. A „zsidó zsebtolvajok!” kiáltás okozta a templomban a hamis tűzlármát, szándékosan lett tovább terjesztve, s az előkészített és szervezett zsidóheccz rendezőinek ürügyül és jelszóul szolgált a rablómenetekre. Hogy nem a nép pillanatnyi haragkitörésével volt az embernek dolga, a mellett az a körülmény szól, hogy a fosztogató tömegek egy sajátságos, a zsidóheccz-czeknél Oroszországban szokásos éles sípolással értesítették egymást, és annak folytán gyűltek össze. Szintúgy tény az, hogy a kontatók részint lengyel, részint orosz, sőt még német nyelven is beszéltek. A zenebonában többféle elem vett részt. Varsóban, mint egész Lengyelországban a zsidók és keresztények közti kölcsönös viszonyok tekintetében egy bizonyos dualismus fejlődött ki. Az egész intelligencia solidarisan összetart, felekezeti különbség nélkül, (L. a lengyel „Bildungs-Philister”-ekre vonatkozó ítéletünket a II. évfolyami I. füzet 29-ik lapján. – Szerk.) ellenben a fajgyűlölet a lakosság alsóbb rétegeiben nemcsak hogy el nem enyészett, de sőt ügyes vezetők által minden pillanatban nyílt harcra éleszthető. Rendszerint ezek az elemek a legfelsőbb tízezer által sakkban tartatnak. Ezúttal azonban mindenki az ünnepi nyugalomban ringatódzott, s nem sejtette senki a szerencsétlenség beütését. A hatóságok nagyon is gyengéknek vagy hivataluk teljesítésében késedelmeseknek tünnek ki. Az első napon a hatóságok fejüket vesztették, s inkább a Sz.-kereszt-templomi katasztrófával s annak következményeivel foglalkoztak, a népszendülés jelentőségét pedig kevésre becsülték, sőt azt „gyerekjátékának tartották, sőt részben egy bizonyos kárörömet is éreztek, hogy most már Varsó is kompromittálta magát, s hogy most ő is mutathat fel zsidóhecczet ... Most ismét nyugalom uralkodik Varsóban. (Bizony ez is csak olyan „L'ordre regne a Varsovie”-féle frázis. – Szerk.) Az okozott kár Varsóban mintegy 2 millió rubelra rüg.”

Itt még megjegyzendő, hogy a mintegy 3000 elfogott egyén közül a fenyítő bíróságnak csak 350 adatott át; a többiek elbocsátattak, s közülök a kiskorúak, a házi fenyíték gyakorlása végett családjaikra bízattak.

Hogy a Lengyelország fővárosában, Varsóban megindult mozgalom a vidékre is kezd kihatni, erre nézve egy felette érdekes közleményt olvasunk a „Pester Lloyd” január 5-ki esti lapjának politikai rovatában, a mely így hangzik:

„Egy január 2-ről kelt tudósítás Varsóból, a város állapotát mint rendkívül siralmast rajzolja, s azt az aggodalmat fejezi ki, hogy ama jeleneteknek, a melyek karácson hetében Varsóban eljátszódtak, a vidéken folytatásuk lehet. Számos ügynök barangolja be a vidéki kerületeket, s a zsidók gonosz terveinek és szörnyetteinek hazug lefestésével a földműves lakosságot felingerelni s a zsidók elleni harcra felhecczolni törekednek. Nemrég történt, hogy egy nagyszámú földműves csapat jött a környékből Varsóba a végből, mikép hitfeleiknek segítségükre legyenek, mert hozzájuk az a tudósítás érkezett, hogy a zsidók Varsóban minden keresztényt felkonczolni szándékoznak. Az, hogy a zsidók, a hol egyenesen

megtámadva lettek, erőteljesen védekezésre keltek, teljesen igaz, de sohase jutott eszükbe, támadólag fellépni. A karácsonheti bántalmazásoknak állítólag 12 zsidó esett áldozatul, a tönkretett existenciák száma pedig ezerekre rúg. Hogy a felelősség és a hiba legnagyobb része az orosz hatóságokra hárul, kétségen kívül áll. A nagy orosz birodalomnak egyik részében sem rendelkezik a kormány, a zavargások és lázongások elnyomására oly gazdag és csatakész eszközökkel, mint Lengyelország fővárosában, Varsóban. S mindamellett megtörténhetett az, hogy a zsidóhecc egymásután négy napon át a legborzalmasabb módon üzetett. A tűzlárma a Kereszt-templomban csak a signál volt a zsidóüldözésre. Már jobban mint nem kiderítve van, hogy nem zsidó volt az, a ki a tűzlármát a Kereszt-templomban okozta. Kétségtelen bizonyíték arra nézve, hogy az egész kicsinált dolog volt, abban a tényben keresendő, hogy ugyanazon időben, a melyben a Kereszt-templomban a pánik támadott, az András-templomban is hamis tűzlárma keletkezett, a nélkül, hogy ott valami kárt okozott volna. A hatóságok menthetetlen hanyagsága és tétlensége a zsidóheccelők gonosz terveinek leghatályosabb támogatója volt.”

Végül még megemlítendő a lapoknak a m. hó végén hozott azon híre is, hogy Dubno és Niczyn mellett, Oroszországban, három zsidócsalád, földművesek által kiirtatott. Ezen tettüknek okául adták, hogy a nevezett községek környékén a meggyilkoltak lótolvajlásokat űztek. – A varsói eseményeknek szele átcsapott már Galicziába is. Így Krakkóból írják a „Pester Lloyd”-nak, hogy az ottani zsidó kereskedők közt nagy izgalom uralkodik, mert több mint 30 névtelen fenyegető levél küldetett a Körtéren levő zsidó kereskedőkhöz, a melyekben fenyegették őket hogy, ha a belvárost el nem hagyják s a külvárosokba nem húzódnak vissza, ugyanaz a sors vár rájuk, mint a mely varsói felenyájaitak érte.

A berlini „Reichsbote” című napilap a pomerániai zsidóellenes tüntetések következtében lefolytatott büntető eljárások kapcsában, igen tanulságos elmélkedéseket tesz, a melyek nemcsak a pomerániai, hanem a dél-oroszországi s a legutóbbi varsói s egyebütt is előfordult eseményeknek is érdekes illusztrációját képezi, s a mely elmélkedéseknek méltán adhatnánk e címet: „Az államhatalom nyomorúságos szerepe a zsidókérdéssel szemben.” – A nevezett lap egyik decemberi számában ugyanis a következőket írja:

„Egy pollnow-i zsidó égbekiáltó uzsora útján egy kis vagyont szerzett gazul össze. Egy gazdaembert, a ki hálójába került, a szent karácson napján házából és telkéből kiűz a nyomorba, egy másikat az örülésbe hajt, és semmirekellőségére felteszi a koronát czudar gúnyolódással. A törvények kényszerítik a bíróságot, a vérszopó üzemetel „a király nevében” szentesíteni, s az uzsorásnak rablott pénze behajtásánál segédkezet nyújtani. A bíró vérző szívvel teszi meg kötelességét, (Az még szerencse, ha a bíró a zsidóval nem ért egyet. – Szerk.) s a zsidóval a megtartott terminusokon – a mennyire hivatala ezt megengedi, –

megvetését érezteti.: ez azonban közönbös dolog a zsidó előtt, az ilyen-félek iránt nincs ő neki érzéke. A nép, felháborodásában és vak, okatlan dühében darabokra zúzza egész összezsoráskodott lim-lomát annak az embernek, a ki az első kínálkozó vagy általa csinált alkalommal száz meg száz perczentet vesz. Amint magától értedődik, a kihágást elkövetőket itt mint mindenütt a megérdemlett büntetés éri; ők, részben „mint a marha, kötéllel békóba szorítva,” amint a zsidó lapok kifejezték magukat, a fogságba hajtának, – és az egész zsidóság diadalt kiált. Később ennyi meg ennyi hónapra, évre elítéltetnek; – s ismét diadalt kiált a zsidó. A zsidó sós és borsos veszteségi számlát csinál, mint Lasker úr magát kifejezni szokta, azt a számlát szépen tisztá papirosra írja, s egy tuczat tiszteletteljes frázissal látva el, a városi hatóságának benyújtja; aztán, mint ez már nála szokás, a követelt összeget felére vagy egy-harmadára lealkudni engedi, s utóvégre kitűnik, hogy egy fillérral se károsodott, de sőt tán még egy kis profitot is csinált magának mellette, s tőkáját, embertársai üdvére tovább „dolgoztathatja”, s mindezt a törvény alapján. Még tovább rajzolhatnánk e képet. Tán az ilyen zsidó lábai alatt a hazai föld még is egy kicsit izzóvá lesz, tán a láda már eléggé meg van töltve, hogy lábát a létra legközelebbi fokára tegye, s átköltözködik a fővárosba. A börzén, a gründungoknál s hasonló nagyobb szabású g'seftpoperációknál egy ügyes és lelkiismeret által nem korlátozott emberre nézve még egészen más összegek kerülnek meg mint egy nyomorúságos földműves megfőjtésánál, s nemsokára egy vagyon van együtt, a mely keresztényeknek lehetővé teszi, ezt a zsidót keresztény polgártársaiknak mint fényes mintaképet bemutatniok arra nézve, hogy „mi érhető el mozgékonyág és iparkodás által az embernek erejéből.” A mozgékony és iparkodó zsidó aztán utóbb tán egy újságot gründol, mely a német Miskát pórázon vezeti, s a mely újság, mivel pikáns történetekkel, botránytörténetekkel és szemtelen viccelődésekkel a természetes ember legnyomorúságosabb hajlamainak szolgál, példátlan módon virágzik; gyermekeit – hisz van benne módja, – a felsőbb iskolákba s egyetemekre küldi, s tán még megéli, hogy egyik fia a parlamentben soha ki nem fogyó svádával és „német férfiúi bátorsággal” tündöklök, azaz: ez a zsidó gentleman csúszómászó tolakodással fog a vezér államférfinak a kabátja szélébe, vagy ha növése ezt nem engedi, a nadrágjába kapaszkodni mindaddig, míg ez a vezérállamférfi a zsidóknak tetsző utakon járdái; a papa újságával s más zsidó vagy zsidó szellem által áthatott minden más újságokkal karöltve azonban ezt a vezérállamférfit a legmérgesebb megtámadásokkal fogja üldözni, mihelyt hajlandóságot mutat arra, hogy keresztény kormányzatot akar vinni egy keresztény nép fölött, s védője akar lenni a szegényeknek, alsórendűeknek és nyomorultaknak.

És most nézzük az érem másik oldalát. A kihágást elkövetett embernek a kóterban elégséges üres ideje, s egyébként minden oka is van magába térnie, és fontolóra vennie, hogy mi hozta őt erre a helyre. Kívánjuk neki, hogy a dolgot helyesen találja el; az a veszély azonban közel fekszik, főleg ha ebben az emberben valósággal van valami az „antiszemita”-ból, ő nem pusztán valami himpellér csavargó, – hogy azon gondolatok, a melyeket fejébe vesz, nem nagyon épületesek fognak lenni, és hogy nem egy megjavított, hanem egy elkeseredett ember jön

ki aztán a fogságból, a ki abból a fából lesz faragva, a melyből a szociáldemokrácia újonczait faragni szokta. Ő az államot két oldaláról tanulta ismerni, először mint azt a poroslót, a mely az uzorásnak biztosítani segíti zsákmányát, másodsor mint a gaz eszközökkel kicsalt s minden erkölcsi alapot nélkülöző vagyon megtámadásának szigorú bíróját és megbőszül őját. Az állam szerepe az első esetben objective szomorú, s még a második esetben is olyan, hogy az állam képviselőjének, az államügyésznek egy gyenge kéjelmetlensége egy vagy más módon nyilatkozik, s a helyt adandó „enyhítő” körülmények és az enyhe büntetés-kiszabás tekintetében általános egyetértés uralkodik. Az nemcsak rősz dolog, hanem veszélyes dolog is, ha az állam törvényei a népek jogérzetével és erkölcsi öntudatával nyilvánvaló ellenmondásba jönnek, s Lasker úr és társai, a kik szükségét érezték, az uzorásoknak „olcsó pénzt” és biztos pénzt szerezni, s a kik most a fölött gyászolnak, hogy az uzorások czirkulusai zavarva vannak, feleljenek maguknak arra a kérdésre, kit ér a felelősség, s ki való a vádlottak padjára, ha az elkecserezés a magas hatósági kiváltsággal üzött rablás fölött oly drastikus és a résztvevőkre nézve oly végzetes módon utat tör magának. A nép haragja az igazságtalanság, nyomás és erőszak fölött egy becses czikk, oly czikk, melyből az államnak a veszély és a szükség órájában jó ha minél több van, és sürgős oka van gondoskodni arról, hogy ez a harag ne ott találjon gyúanyagra, a melyen kigyuladhat és fellángolhat, a hol szigorral visszaszoríthatnia kellene. Kevés reményünk van ugyan, hogy a zsidók és hűbéresekből s hígvelejű humanitáskodókból álló keresztény csatlósseregük, a kik részvétüket nem a kellő helyen alkalmazzák, végre belátandják, hogy senki a világon nem uszít s hecczel a zsidók ellen más mint maguk a zsidók, mint a zsidó nyereségszűz, zsidó uzora és zsidó arczátlanság, – de bizvást remélhetjük, hogy az államnak ezen pollnowi lecce után nem lesz szüksége egy második lecczére, mikép komolyan hozzáfogjon azon feladathoz, hogy a lelkiismeretlen kizsákmányolásnak minden formáiban hathatós gátat gördítsen eléje.”

A „Bayerischer Landbote” m. é. december 15-ki száma, ünnepi kiállításban, a következő érdekes közleményt hozta:

„A müncheni város háza keresztényeké! Győzelem!

A tegnap, kedden, 1881. december 13-án végbement müncheni városi képviselők választás az egyesült bajor-katolikusok és conservatívek fényes győzelmével végződött... A müncheni városház újra megszálltatott a zsidóktól. Egy zsidó volt a liberális uralom alatt a képviselőtestület elnöke, s ugyanez a zsidó veje volt a berlini képviselőtestület elnökének, azon Dr. Strassmannak, a ki a keresztény lelkészeket „mérgező viperák”-nak nevezte. Egy másik bankzsidó a városi tanácsban a milliós kölcsönt megkötni segítette, a mely kölcsönnek törlesztése és kamatozása bennünket az 1931. évig súlyosan fog nyomni. Közel voltunk ahhoz, hogy csupa összesógorosodott zsidók vigyék az elnökséget a német városokban, és zsidók, a pénz hatalmak jól felfogott érdekében, a városokat örökös adósságcsinálásra csábítsák. A zsidóknak a német községi képviselőtestületekben való felülkerekedése a liberalizmus törekvéseinek legélesebb elíteltetése. Most kivonul a két utolsó zsidó a müncheni vá-

rosházból: Rau Salamon és Guggenheimer Móricz! Victoria! Ez egy nemes diadal: a zsidók a világtörténelem kulcsát, őt, kit az egész művelt világ mint megmentőt és üdvözítőt tisztel, Jézus Krisztust, eltasztották maguktól, s azóta különös módon, a zsidóság ezen kritikus állást foglalja el a kereszténység művelt népei között mint fejlődésünknek folytonos ellensége. A zsidók egész szellemi élete az újkorban a keresztény szellemérettel szemben való ellentétessége által van megjelölve. Azért a szellemharcz zsidóság és kereszténység közt újra lángra lobbant, s egy ily harc alatt nem illő dolog, hogy egy keresztény-német város városháza zsidókat eressen be, mint a polgárság képviselőit.

Most tehát a községi választás által teljesezésbe ment az, a mi ezelőtt három évvel, az 1878-ki községi választásnál megkezdve lett; a zsidóság kivonul München városházából, s a kereszténység újra bevonul oda. – Magasztos örömmel üdvözli a „Bayer. Landbote” ezt az eseményt, s hogy örömének kifejezést adjon, a sajtó ünnepi köntösét öltötte magára. Neki különös joga van, szabadságbani és fardozásokbani áldozatainak sikere fölött örülnie, mert éppen ő benne ismerték fel a zsidók és liberálisok legmarkosabb ellenfelüket, s őt mindennemű bűnvádi feljelentésekkel lesújtani próbálták. Mindez hiábavaló dolog volt: ma diadalmaskodik a keresztény szellem s vele a „Bayer. Landbote.”

Ezt a dicséretes példát nálunk is követhetnék a városok, mert a mi városaink nagy részében is Izrael viszi a vezérszerepet.

Az antisemitismus bölcsésze, Dr. D ü h r i n g E., a kinek „Die Judenfrage als Racen-, Sitten- und Culturfrage” című, már több kiadást ért híres munkája az antisemitismus bölcsészeti alapját vetette meg, s a mely kitűnő munkából alkalmilag egyetmást közölni fogunk, – m. é. december 8-án Berlinben, az Antisemita-Ligának gyűlésén előadást tartott, a mely előadás czime: „A zsidóság kimustrálása a modern népszellem által.” Szónok körülbelül ekkép szólt:

„Késő!” – halljuk gyakran mondani olyan emberektől, a kik örömet tennének valamit a zsidók korlátok közé szorítására. Ez az elbátortalanító szó egyáltalán nincs helyén; ellenkezőleg nekem úgy tetszik, mintha sok helyütt nagyon is „korán” lenne! A történelemnek lassú menete van. Oly harcok, melyeknél a népeknek, fajoknak létéről vagy nem-létéről van szó, sok időbe kerülnek. Csak a morisko-k sorsára emlékeztetek. Ez is ugyan semitikus néptörzs, persze hamitákkal keverve, mindamellett őket mégsem lehet összecserélni a zsidótörzsekkel. Pedig a morisko-k törzse meglehetősen vitéz nép volt. – A társadalomnak először mindig ki kell kaparnia a gesztenyét a tűzből, mielőtt az állam az ily mozgalmakra pecsétjét üti. Az újabb népszellemet összeségében történelmileg kell tekintenünk. Ennek képviselője a német szellem, a melynek lényeges vonásai egy bizonyos őseredeti szabadság, bizalom és igazságosság. A többi népek is részesek ezekben többé-kevésbbé. A zsidószellem ismertetőjele ellenben az önzés. Elhibázott az az ellentét, hogy zsidó és keresztény. Hogy egy hasonlattal éljünk, a macska macska marad, a macska pedig hamis. Ha nálunk valamennyi zsidó a kereszténységre térne

át, még csak akkor lenne a zsidókérdés égető! Ezzel nem akarunk a vallás fontossága ellen szólani. Spinoza a zsidó bölcész, a ki azt jelenti ki erényesnek, a ki a maga hasznát keresi, azt mondja, hogy Jehova a zsidók nyakasságát nem okokkal, hanem dörgés és villámlással tudta csak megtörni. Mi az alsóbb faj fogalmán kívül még a vészthozó faj fogalmát is kell hogy behozzuk, a mely a zsidó faj által van képviselve a német fajjal szemben. A zsidók veszélyessége a mi aluszékonyságunk. & mi jó természetünk által lett nagy. Mi huzamosan nem élhetünk ugyanazon talajon, ez a végezel, ez nem zsidókérdés, ez felelet a zsidóknak. Az emanczipáció által lett komolylyá a zsidókérdés. Addig egy tűrhető modus vivendi állott fen. Mi a zsidókat húsz év óta vadul szaladgálni engedtük, s most fékvesztett ösztöneik glóriájában látjuk őket. Ezt a 20 évet a zsidók jubilaumi idejének lehetne nevezni. Felkamaszkodtak, s némi szolgálatokat kellett teljesíteniök. Az ilyen szolgálktól nehezen menekül meg az ember. Ezt a jubilaumi időt arra használták fel, hogy a törvényhozásra és a külső irodalomra vészes befolyást gyakoroljanak. Nekünk van ugyan egy 19-ik századbeli németül irt irodalmunk, de nincs német irodalmunk. – A német népszellem jelenleg mind jobban s jobban kidomborodik, ez történelmi szükségyszerűség. Bizton számíthatunk rá, hogy az a fajkérdés lassankint a legmagvasabb értelemben meg fog oldatni. Szívós, fáradalmas társadalmi munka szükséges hozzá. Senkinek sem szabad visszariadni tőle, hogy a jelenlegi félfelvilágosodottságra az egész felvilágosodottság következék. A német, a modern népszellem mozgalmainak alapján, mi törvényes módon tovább fogunk haladni.”

Tudvalevőleg Henrici Ernő egy politikai egyletet alakított Berlinben, a melynek czime: „Társadalmi birodalmi egylet” (Socialer Reichs-Verein), a melynek ő az elnöke, s a melynek kebelében szokta rendszeren beszédeit tartani. Ezen egyletnek m. é. december 17-én tartott gyűlésen Henrici „A zsidókérdés lényegé”-ről beszélt. E beszédét kivonatban az „Ostend-Zeitung” decz. 20-ki száma következőleg ismerteti:

„Szónok hangsúlyozta, hogy a zsidókérdés nemzetközi kérdés, s ehhez képest csak Európa egyesült kormányai által oldható meg; végleges megoldáskép s kitűzendő célkép tekintendő a zsidók kimustrálása Európából. Hova mennek ők aztán, az reánk nézve közönyös dolog. Noha a tulajdonképi antisemitikus mozgalom csak egy év óta van lendületben, mégis büszkeséggel tekinthetünk az eddigi eredményekre. Hogy a végleges győzelem mindedig nem vívathatott ki, annak oka főleg az a körülmény, hogy az antisemiták nagyon is szoros szövetségbe léptek a már fenálló pártokkal, nevezetesen pedig a conservatívokkal, s ez által útjokról eltérítve lettek. Nagy bajnak mondta szónok azt, hogy nagyon sokat tekintgetünk fölfelé, ez alapján elhibázott dolog, a mozgalomnak a nép széles rétegeiből kell támadnia és népszerűvé lennie, csak ekkor fog majd a kormány a munkába fogni; alapjában elhibázott dolog az, ha a „felsőbb tízezer”-től várjuk a megmentést; a társadalom legfelsőbb körei éppen azok, a melyek, gyak-

ran pénzügyi okokból, nincsenek azon helyzetben, hogy a zsidóság ellenében frontot csinálhassanak. Szónok ezután említést tesz azon sokféle piszkolódásokról és rágalmaszásokról, a melyeknek ő kitéve van, emlékeztet azon zsidólapok arcátlanságára, a melyek őt a neu-stettini zsinogóga leégése miatt felelőssé tették, es nem átalították neki a modern Herostrates melléknevet adni. Épen Pomerániában különösen egeto a zsidókérdés, mert a lakosság főleg a falukon a leghallatlanabb módon szivatyúztatva ki, mély haragot táplál az idegen nyaklemetszők ellen, a kik a legraffinirtabb módon ragadják a földbirtokot magukhoz, s a ben-szülötteket kényszerítik, új hazát keresni. Szidjanak, rágalmazzanak, üldözzenek bár bennünket: mi mindent szívesen s örömmel tűrünk el, s vagyonunkkal s életünkkel szállunk sikra életünk nagy feladatai mellett” stb.

*

A „B. Ostend-Zeitung” szerkesztője, Ruppel Gyula által alapított berlini reformegylet m. é. december 7-ki gyűlésén P i c k e n b a c h Vilmos, tekintélyes berlini kereskedő tartott egy nagyszabású beszédet, melyet t. olvasóinknak alább bemutatunk. P i c k e n b a c h mint vagyonos polgár, anyagilag is nevezetes áldozatokat hoz az antisemitismus ügye mellett Berlinben, s így ez okból is méltán megérdemli, hogy őt e helyütt mint egyik kiválóbb szellemi bajtársunkat elvbarátainkkal közelebről megismertessük.

A reformegylet ezen kérdéses gyűlésének lefolyása, az „Ostend-Zeitung” szerint a következő volt:

„A német reformegylet múlt szerdai gyűlése a „Norddeutsche Brauerei”-ban, mivel a haladópart és a sociáldemokrata part számos képviselői által is „meglátogatott”, viharossá s tán sikerdússá is fejlődött; mert az ellenzékeskedők nagy száma, a kik egy ideig tartó lármájának és tombolásának majdnem sikerült a gyűlést szétrobantani, ha az elnök erélye és körültekintése ezt meg nem akadályozza, lassankint lecsillapodott, s várni lehet, hogy nemcsak sok „küldött” fel fog hagyni jövőre azon kísérletekkel, hogy a reform-egylet kitűnően szervezett gyűléseit zavarják, hanem hogy be fogják látni azt is, mikép a zsidóság elhatalmasodása elleni mozgalom valóban jogosult. Napirenden volt első sorban Pickenbach Vilmos előadása: „A zsidókérdésről.” „Amint önök mindnyájan tudják,— így kezdé szónok, — Németországban egy mozgalom ragadott meg minden szívet, a mely mozgalom feladatául tűzi ki, a zsidóság túlhatalmát minden téren megtörni. Jóllehet ezen mozgalom jogosultsága sok oldalról kétségbe vonott, sőt egy zsidókérdés létele bizonyos oldalról tagadtatott is, mindamellert az az idő nincs nagyon távol, a melyben e mozgalom mint a lavina fog ellenségeire zúdulni, ha az nem vezetetik törvényes medrekben. Ezt a feladatot vállalta magára egy nagy számú hazafiúi érzelmű férfiú, a kik komoly és nem befolyásolt módon népünk fejlődésének figyelemmel való kísérésével foglalkoznak. Mi is e czélt tűztük magunk elé, és, noha Németország a szabadság, a humanitás és a türelmesség országának mondatik, s noha a törvényekben az egyenlő jog mindenkire nézve hangsúlyoztatok, mindamellert úgy látszik, mintha mindezeknek nem kellene vonatkozniuk azon férfiakra is, a kik egyértelműleg a németiség és ke-

reszténység ügye mellett vannak. Bennünket reakzionáriusoknak, sötét-ség embereinek sat. neveznek; azt állítják, hogy mi irigyeljük a zsidóknak jó utón szerzett kincseiket, bennünket türelmetleneknek, inhumánusoknak neveznek; persze, uraim, különbség van a humanitás és a humanitáskodás között. (Élénk tetszés.) Mi az idegen vendéggel szemben többségben vagyunk, a vendégnek ugyan a jogegyenlőséget magunkkal megadtuk, (Felkiáltás: Sajnos!) követeljük azonban a „Suum cuique” elvénél fogva a magunk jogait is. A küzdelem a mi német jogunkért közös: látjuk, miként nyújtanak egymásnak kezét az opportunistá Treitschke, a conservatív-sociális Wagner és a demokratikus-sociális Dühring. Mindnyájan azon nézetben vannak, hogy egy, származására és jellemére nézve tőlünk alapjában elütő nép, a mely nem képes vegyes házasságok útján velünk vagy egy más árja eredetű néppel ethikailag homogén egységgé összeolvadni, szellemi, főleg gazdasági fegyverekkel szántsándékos és jólkiszámított módon egy háborút visel ellenünk, a melynek nem lehet más eredménye és sok vidéken máris lett, mint hogy mi, atyáinktól öröklött honi földünkön helotákká süljedjünk le, s hogy a német birodalomból egy kaszta-állam legyen, a melyben a német szolgál, a zsidó pedig uralkodik. (Élénk bravó!) Szónok ezután a különféle államok lakossága számának Összeállítását adja, kiemelésével az ezen államokban élő zsidóság százaléki arányának. Ebből kitűnik, hogy a szláv népek vannak legjobban megrakva zsidók által, míg a román faj, a mely jól rendezett gazdasági viszonyok mellett erős nemzetiségi érzéket is mutat fel, a „zsidó polgártársak”-nak elenyészőleg csekély százaléki arányát vette fel. A germánok közép állást foglalnak el. A zsidók ezen egyenlőtlen felosztásának okai egyrészt abban keresendők, hogy a románok sok oly gazdasági tulajdonokat, melyek a zsidókkal versenyt megkönnyítik, nagyobb mértékben bírnak mint például mi, másrészt pedig a jelen állapot következménye korábbi eseményeknek: a zilált Lengyelország korábbi évszázadokban menedékhelyévé lett a germánok és románok által kilökött ellenséges elemnek, a mely most a mi „humanitási” századunkban, békítől megszabadítva, első sorban a szomszéd tartományokat árasztja el. Innét származik Ausztriának és Németországnak erős elzsidósodása, szemben Angliáéval és Franciaországéval. Ez az egyenlőtlen állapot tartós nem lenne; mert a zsidó ez idő szerint a földön való lehető legegyszerűbb elterjedésre törekszik, hogy, elősdi állapot természetét követve, magának nagyobb kizsákmányolási teret szerezzen, s csak a lakosság nagy központjain sűrűsödik össze magasabb százaléki arányra. Ennek igazolásául szónok összehasonlítást tesz Posen porosz tartomány és Schweicz lakossági számarányai között az 1861. és 1871-ik években, s kiemeli a zsidó polgártársak erős szaporodását Boroszlóban és Berlinben, a mely a németeknek Amerikába való kivándorlását természetszerűleg megmagyarázza. Még odáig juthat a dolog, hogy Crémieux jóslata teljesebbé megy, a mely szerint: „Egy új messiási birodalom, egy új Jeruzsálem fog támadni a császárok és pápák helyébe.” Szónok ezután kimutatja, hogy a zsidók szaporodása nem annyira a születések nagyobb aránya mint inkább az által áll elő, hogy a halálozási arány a zsidók között igen kedvező rájuk nézve. (Felkiáltás: Mert a zsidók nem dolgoznak! Derűtség.) Ez a következő okokból magyarázható meg: A zsidók értenek ahhoz, hogy majdnem teljesen távol

tartsák magukat a testi munkáktól; (Itt emlékeztet szónok a nagy építkezésekre, vasúti s csatornaépítésekre;) gazdasági helyzetük az anyák és a gyermekek gondosabb ápolását lehetővé teszi nekik (Felkiáltás: Karlsbad! Derültség.) a szülés előtt és után. Ezután az előadó ennti a felsőbb társadalmi körökben levő abnormis viszonyokat, gymnázmmaink, egyetemeink, a német bírói kar, a sajtó, a községi igazgatás elzsidosodását, statisztikai összeállítások alapján a társadalmi veszélyeket es károkat jelesen illusztrálván. Minekutánna szónok még bővebben nyilatkozott volna a német-zsidó vegyes házasságok ellen, s mindenkit áldozatkészségre és kötelességteljesítésre a közös harcban felhívott volna, – érdekes előadását e szavakkal fejezé be: »Arról van szó, hogy magunkat a zsidók testi és szellemi rabságából minden törvényes és morális eszközökkel megszabadítsuk. Népünk egy szorgalmasan dolgozó nép, s mindamelllett munkájának eredménye nem neki válik hasznára, hanem a közbenjárót játszó zsidónak. Itt kell az emeltyút alkalmazni! Kötelességünké kell magunknak tenni, szükségleteinket csak földieinknél bevásárolni, a zsidósajtót magunktól elutasítani, zsidót a parlamentbe nem választani sat. Ezt tennünk parancsolja az önfentartás, utódaink iránti kötelességünk, a kik tőlünk, atyáinktól öröklött kultúránk fenntartását várni jogosítva vannak! Ha minden egyes teljesíti kötelességét, akkor 46 millió német fog tiltakozást emelni a zsidóság mindenhatósága ellen! (Roppant tetszés és éljenzés a szónokra.)

Az elnök, Ruppel Gyula szerkesztő felszólítására, a ki a szónok érdemeit ecsetelte, a jelenvoltak felkelnek helyükről a köszönet jeléül, Pickenbach Vilmos úrra újra éljen-t kiáltva.”

*

„Hadi szemle Izrael fölött” (Heerschau über Israel) cím alatt a „B. Ostend-Zeitung” minden héten hoz néhány közleményt, a melyekben rendszeren regisztrálja azon zsidó hunczfutériákat, melyek az előző napokban a lapok útján köztudomásra jutottak. E közlemények maró sarkazmusa, humoros zamata ezen „hadi szemléket” fellette élvezetes olvasmánynyá teszik, s miután az „izraelita polgártársak” nálunk is elég anyagot szolgáltatnának az ilyen „magyar-zsidó hadi szemlék” irására, – az esetben, ha több elvbarátainknak e füzetünk 1-4-ik lapjain kifejezett óhaja teljesedésbe megy s legalább egy politikai hetilappal rendelkezendünk, akkor majd hétről hétre mi is fogunk ilyen „hadi szemléket” tartani Izrael fölött. Ebbe a glédába mindig akad elég „izraelita polgártárs,” aki beáll. Előizleltetőül tehát álljon itten a „Berliner Ostend-Zeitung” egyik közelebbi számában közölt „Hadi szemle izrael fölött”: „kedvenceink” bűnlajstroma újra aggályt gerjesztő módon megnőtt; alig van paragrafusa a büntetőtörvénykönyvnek, a mely ellen ez vagy ama keleti atyafi nem bűnözött volna. Önmagától értetődik, hogy ezen sokféle büntettnék oka, a mely büntettek közt ezúttal ismét még a gyilkosság is szerepel, nem a szegény ártatlan zsidókban rejlik, hanem a türelmetlen büntetőtörvénykönyvben, a mely, minden „zsidó polgártárs”-nak nyilvánvaló kigúnyolására még felül rá a „német” büntetőtörvény-

könyv nevet is viseli. Mindaddig, míg a német birodalomban lehetséges dolog az, hogy zsidó polgártársak német törvénykönyv szerint büntetessenek meg, mindaddig toleranczról és humanitásról bizony nem lehet szó; a „felekezetek egyenjogúsága” csak akkor lesz valóságos és tényleges, ha az emberek végre rászánják magukat, a büntetőtörvénykönyvet korszerűleg revideálni, és az új kidolgozásnál a Talmudot alapul elfogadni. A ki még kétkedik a fölött, hogy a büntetőtörvények ilyen átalakítása kényszerű szükségesség, annak az elvitázhatlan zsidóheccz alább következő számos példái fel fogják nyitani szemeit:

Emánuel Hermann úr, a kölni Emánuel A. és L. czég részestársa s egy nagyszerű posztóüzlet birtokosa a fogház egy cellájában, a melyben hamis esküvére való csábítás miatt kény szerlakását tartotta, földilétének pödört kenderrel vetett véget. – A zsidó polgártárs Weinberg, – nem tévesztendő össze e név szédelgő comparativusát névül bíró Weinbergerrel, a kiről nem rég emlékeztünk meg, – Mainz városában család miatt négy évi börtönre ítéltetett, s nemrég Új-Jeruzsálemba (Berlinbe) szállítottott, a hol hasonlólag többrendbeli csekélységek miatt felelősségre vonatni fog. Ezzel azonban még nem lesz vége a dolognak, mert még hat más német törvényszék elé fog állíttatni, hogy életének bizonyos homályos pontjai felderíttessenek. Hihetetlen intoleranczia.

Csalárd bukás miatt, minden talmudregula ellenére, Warendorf Hermann és Henrik érzékeny börtönbüntetést kaptak. Zsidóheccz! – A zsidó marhakereskedő Spanier Vilmos Enger-ből ez év június havában Besenkamp községben egy Install nevű ottani gazdának egy tehenet adott el, kijelentve, hogy az jó fejős tehén. Ez azonban nem így volt, s azért ez ellen a Keletről való becsületes ember ellen vád emeltetett, minek következménye az lett, hogy 3 napi fogságra és 50 márka pénzbüntetésre ítéltetett. Zsidóüldözés! – Egy nagyobb jelentőségű uzoráspér foglalkoztatta ezen a héten a hechingeni kir. törvényszéket. Vádlott egy izraelita kereskedő volt, a kinél a törvényszék az uzorát két esetben bebizonyítottak vévén, öt 2½ havi fogház és 1200 márka pénzbüntetésre ítélte. A vádlott védője Schmal Náthán (!) ügyvéd volt, Stuttgartból.

Még őszbecsavarodott, haj se képes a Kelet gyermekeit a mindinkább elharapódzó vallási üldözés elől megvédeni. így a 61 éves Kohn Jakab Wittenből a hagen-i esküdtszék elé állíttatott, s ez által uzsora és hamis eskü miatt 6 évi fogházra ítéltetett. Intolerancz! – Silbermann Sámuel ügynöknek Budapesten állítólag sikkasztás miatt 4 évre a vas függönyök mögé kellett vándorolnia, 8 évre hivatalviselésre képtelennek lennie és kártérítést teljesítenie. Zsidóheccz! – Gerzon kereskedő Hamburgból „egy kis svindlit” engedett meg magának, s ezért egy negyeheti deportációt Plötzen-Seebe vont magára. Ez a súlyos confessionális meggyalázás annál megszomorítóbb, mert a feljelentés saját hitsorsosai: Lesser és Limann urak részéről történt. Amint látható tehát, Stöcker, Istóczy és Dühning hecczelései termékeny talajra találtak. Ha az antisemiták által elvetett gyűlölet a „zsidó polgártársak” ellen oly nagy mérveket ölt, hogy még az izraelitákat is megragadja, és saját húsuk és vérük ellen dühöngenek, akkor bizonyára mégis a légfőbb ideje, hogy a kormány a zsidóheccz értelmi szerzői ellen fellépjen. Avagy nem mélyen fájjalandó dolog-e, hogy például a zsidó szürszabó Wolfsfeld, Krojanke-

ban saját hitsorososa és fajtársa, Jakobi tőkepenész ellen fenyegetéssel élt, s ezen fenyegetésért 3 havi fogságot kell szenvednie?!

Valóban, nem volt rossz gondolat a „B. Ostend-Zeitung”-tól, hogy egy ilyen tanulságos s a mellett multságos állandó rovatot nyitott meg.

Stöcker levén a főmumusa a németországi zsidóknak, természetesen a zsidó sornalaszták ellene khüpködnek leginkább, minden antisemita kitűnőség között. Újabban Stöcker megsokalva az ellene szórt rágalmat és piszkolódásokat, a „Berliner Tageblatt” zsidólap főszerkesztőjét, Levysohn Arthurt perbe fogta, a melynek kimenetele az lett, hogy Levysohn zsidó 500 márka pénzbírságra ítéltetett. Ezen ügyet a „Pester Lloyd” is felemlítve, hozzáteszi, hogy „ez a tárgyalás és bírósági ítélet egy morális vereség (moralische Niederlage) volt Stöcker udvari szónokra nézve.” Hát t, főzsidólap, mit tartott volna ön Stöcker győzelmének? Talán bizony, ha Levysohn sornalaszt felmentetett volna? Így akar bolondítani másokat a „Pester Lloyd.”

Ilyen badarság után már most nem tudjuk, mi volna a nézete a „Pester Lloyd”-nak a következő esetről, – azon „Pester Loyds-nak, mely a minap annyira kardoskodott az antisemita írók perbefogatása mellett.

A „Halle'scher Thorbote” december 2 8-ki számában ugyanis a következőket olvassuk:

„A német-izraelita községi szövetkezet Lipcsében fenytő eljárászt kérelmezett Waldegg „Die Judenfrage” című röpirata tárgyában, a szerző Pinkert Sándor és a kiadó, Grumbkow udvari könyvkereskedő ellen, a büntetőtörvény 135. §-a (közrendháborítás,) 166 §-a (vallásszidalalmazás,) 136. §-a (sértés,) és 187. §-a (hamis tények terjesztése,) alapján. Az államügyész visszautasította a panaszt bizonyos talmudhelyek éles elítélése mellett. „A Talmud tanai, mint..... (ezek az államügyész szavai,) a melyeket elvitatni nem lehet, nem kritizálhatok meg elég szigorúan, s az állam és a jó erkölcsök fentartásának okaiból mindenkinek a legnagyobb határozottsággal küzdeni kell ellenük.” Panaszló a visszautasítás ellen felfolyamodással élván, az országos törvényszék többrendbeli indokokból hasonlóan visszautasította a panaszt, s további felfolyamodás után a legfőbb törvényszék szintűgy. Stöcker udvari szónok, D. Rohling tanár, Dr. Rüling udvari szónok s consistoriális tanácsos, Machaczek eonsistoriális tanácsos, Stegnitz lelkész s mások, ez iránti felhívásra, telette érdekes tudományos szakértői véleményt adtak be. A periratok nemsokára röpirat alakjában közzétételnek.

Ldes „Lloyd”, mondja csak! ki is szenvedett itt csak „eine moralische Niederlage”-t? Azon furcsa észjárása szerint talán bizony a kérdéses antisemita röpirat szerzője és kiadója?!

Egy másik, a most emiitett röpiratnál hasonlíthatlanul nagyobb horderejű antisemitikus röpiratnak meg más históriája van. Értjük ezalatt Dr. Rohling Ágost tanár „Der Talmudjude” (A talmudzsídó) című ismeretes művét, a mely már évekkel ezelőtt előkészítette a talajt az antisemitikus mozgalomra.

A múlt hó elején a berlini „Deutsches Tageblatt” című antisemitikus lap azzal a meglepő hírrel állott elő, hogy Rohling, „Der Talmudjude” című művét a könyvkereskedésből visszavonta.

Erre Dr. Rohling, a ki tudvalevőleg jelenleg a prágai egyetemen a theologia egyik tanára, a most nevezett laphoz a következő nyílt levelet intézte:

„Prága, 1881. december 16. – Tisztelt szerkesztőség! A 246-ik számban tett megjegyzésére, Önnek és a közönségnek nyilatkozattal tartozom. 1. Azon kérdését, váljon én a Talmudra vonatkozólag nézeteimet megváltoztattam-e, határozottan tagadnom kell. 2. Önnel teljesen egyetértek abban, hogy az igazságot mindaddig prédikálni kell, míg meg nem hajolnak előtte: – ha csak az embernek a prédikálás lehetetlenné nem tétetik. 3. Hogy pedig én tekintettel a magasra csapkodó mozgalomra, a „Talmudjude” újabb kiadását egyelőre nem eszközölöm, annak oka éppen azon időlegesen fenforgó lehetetlenségben rejlik, hogy nem beszélhetek. Mert hát mióta a mozgalom magasra csapkod, azt a kellemetlen tapasztalást teszem, hogy éppen olyan elvtársak, a kik a döntő körökben, különösen pedig a magas kormányokra hathatnának, nemcsak hogy semmit sem tesznek, de sőt még felül rá egyenesen ellenműködnek. Mérvadó személyiségek ezen menthetlen magatartásával szemben lehetetlennek tartom, hogy egyelőre közreműködjem. A legjobb szándékú fáradozások, a nyomott kereszténységet igaz jogaihoz juttatni és a sémitákat az őket megillető helyre visszavinni, eredménytelenül maradnak, ha a jelzett nemű emberek pax-ot mondanak, ubi non est pax, (Békét, a hol nincsen béke,) s kormányaiknak azt beszélik a fülébe, hogy nekik a sémiták pénzére szükségük van, holott a zsidók nélkül is lenne pénz kapható. Fogadja nagyrabecsülésem nyilvánítását. Alázatos szolgája, Dr. Rohling Agost tanár.”

Úgy látszik tehát, mintha Eisenmenger könyvének múlt századbeli históriája Ausztriában napjainkban ismétlődni akarna.*) Bizonyosan az egyetemi tanács által ráparancsoltattak Dr. Rohlingra, hogy már öt kiadást ért, korszakot alkotó munkáját újabban ne adja ki, noha a korábbi kiadásokból példányok már olyan ritkák a könyvkereskedésekben mint a fehér holló. Ez is egy fölötte érdekes adat a zsidó hatalom jelenlegi mérveinek illusztrálására. A zsidóságot megsemmisítő, megczáfolhatlan könyv ravasz módon, alattomos utakon e l n y o m a t i k .

*)L. a „12 röpirat” I. évfolyami 1-ső füzetében a „Talmud” című cikket.

Nem tudjuk, váljon okozatos összefüggésben áll-e vagy nem a most közlöttel az a körülmény is, hogy a Franklin-társulat, mint Rohling említett munkája magyar fordítási jogának birtokosa, nem érzi indítatva magát, a második magyar kiadásnak is teljes elfogyásával szemben, egy újabb kiadást rendezni. Nem ártana, ha a Franklin-társulat a magyar közönségnek ezen érdekes kérdés fölött némi felvilágosítást nyújtana.

A drezdai „Deutsche Reform” december 25-ki száma a következő hírt hozza:

„Algier gyarmat példáját követve, a hol már egy év óta létezik egy zsidóellenes folyóirat, most magának Parisnak is meglett első anti-semitikus hírlapja, a mely „L' Antijui” („A zsidóellenes”) czim alatt egy bizonyos Panchioni által adatik ki. E lap még kurtább processust csinál mint mi, mert röviden és világosan azt a feladatot tűzte ki magának, mikép oda fog működni, hogy a nemzetgyűlésnek a zsidók emancipációját behozott 1791-ik évi szeptember 27-ki és november 13-ki decretumai eltörlésére fog törekedni. Amint látjuk, a zsidóellenes mozgalom mindinkább „vége felé közeledik.”

Ha az oroszországi felnőtt zsidók még eddig nem indultak is meg Palaestinába, a gyerekek már megkezdték e vándorlást. Ugyanis a „Pester Lloyd” m. é. december 28-ki számában a következő bécsi levelet olvassuk:

„Tegnap este érkezett meg ide Dr. Med. Schafiel vezetése alatt az orosz-zsidó gyermekek első transportja, a kik elválasztva lettek az oroszországi zsidóüldözések folytán szüleiktől, kik noha legnagyobb részt még életben vannak, de a gyermekeket többé nem tudják eltartani. A gyermekek, 29 fiú és 5 leány, Odessa,” Kiev és Elizabetgrád kormányzóságokból származnak, s a leányok és egy fiú kivételével, a kik állandóan itt maradnak, Palaestinába vitetnek, a hol továbbra kiképeztetni fognak .... Holnap reggel 8 órakor indul a menet tovább Triestbe, a hol az ifjú emigránsok a földműves-iskolába fognak bekvártélyoztatni, hogy pénteken délben a gőzhajóra szálljanak, a mely őket Jaffába lesz szállítandó. Az összes költségeket az „Alliance israélite” viseli, a mely a jövő hónapban orosz-zsidó gyermekek egy további transportját fogja felszerelni.”

A „Daily Telegraph” londoni lap, Konstantinápolyból egy igen érdekes tudósítást hoz a zsidó bevándorlásról török területre. Ezen tudósítás szerint:

„A szultán őseinek példáját követve, (Az Úristen sokáig éltesse ő felségét – Szerk.) Európa azon részeiből, a hol üldöztetés által vannak fenyegetve, kivándorló zsidóknak, bizonyos ázsiai tartományokban vendégszerető fogadtatást ajánlott. Tervben van, zsidó gyarmatokat alapítani, s különféle nemzetiségek tagjaiból álló bizottságok, e terv előmozdítása céljából már megalakítottak. Mivel Törökország lakossága a legutóbbi

évek eseményei által jelentékenyen megapasztatott, K i s - Á z s i á n a k zsidó bevándorlók általi gyarmatosítása, ha az első kísérletek sikerdu-saknak mutatkoznak, n a g y s z e r ű m é r v e n f o g f o g a n a t o s i t a t n i . M i n t f i g y e l e m r e m é l t ő k ö r ű l m é n y e m e l t e t i k k i , h o g y a 15-ik században Spa-nyolországból, az inquizicionális üldöztetések folytán, a Levante külön-böző részeibe menekült és nagyszámú osztályt képező zsidóknak, a kik ott igen elszaporodtak és kiterjeszkedtek, sohasem voltak az ottoman kormányval veszekedéseik. (Hát a török n é p p e l ? – Szerk.)

Amint látjuk, a zsidók szüntelenül készülődnek, hol Amerikába, hol Palaestinába, hol Syriába, hol Kis-Ázsiába; hanem még mindig nem akarnak m e g i n d u l n i i s . T á n m a j d n e m s o k á r a m é g i s c s a k r á f a n y a r o d n a k .

A zsidó atyafiak, minden látszólagos készülődés mellett, indulni nem akarván, a „szégyenlős” kormányok – azon kormányok t. i., a melyek nem merik a gyereket a maga nevének megnevezni mint ezt a muszka kormány teszi, – tehát a szégyenlős kormányok, melyek közé számítjuk a német, az osztrák és a magyar kormányokat, a zsidó-pestis orvoslását általános uzsoratorvénnyel hiszik eszközölhetni, a melyben természetesen z s i d ó r ó l s z ó s i n c s , p e d i g o r s z á g - v i l á g t u d j a , h o g y u z s o r a t o r v é n y e g y e d ű l a z s i d ó k m i a t t s z ű k s é g e s .

Szólni akarunk itten a f. hó 11-én (tehát a rumi kérvény beadásának napján) tartott képviselőházi ülésben, az igazságügy-minister által beterjesztett s „Az uzsoráról és a káros: (tán: család?! – Szerk.) hitelügyeletekről” szóló törvényjavaslatról.

Ugyanezt a javaslatot a kormány már két évvel ezelőtt is be-nyújtotta, de a tudósoknak szerencsésen sikerült oda vinni a dolgot^ hogy az a múlt országgyűlés alatt még a ház tanácskozása alá sem került. Akarjuk hinni, hogy ezúttal ez nem lesz újra az eset. Az uzsorát mint vétséget üldözőbe vevő törvény már 2 évvel ezelőtt Németországban s félévvel ezelőtt Ausztriában már behozott, s így azt már mi magyarok is, – kik a magunk esze után nem igen me-rünk menni, hanem csak a külföldet majmoljuk, – behozhatjuk valami nagy veszedelem nélkül. S hogy a javaslat mielőbb törvén-y nyé váljék, követeli a nemzet jogérzete, s követeli az uzsorások ál-tal napról-napra mindjobban kifosztogatott nép életérdeke.

Az persze aztán más kérdés, hogy ezen uzsoratorvényjavaslat törvénynyé válta képes lesz-e az antisemitikus mozgalomnak élet ha-zánkban elvenni. Mint említők, Németországban már 2 év óta be van hozva e törvény, s mindamelllett az antisemitikus mozgalom épen azon idő óta vett ott legnagyobb lendületet. Miért? Azért, mert, mint a jelen füzetünkben közölt rumi kerületi kérvény is igen helye-sen mondja, a zsidókérdésben „a félrendsabályok, a palliatív szerek

sikertelenek s célra nem vezetők, mert az általános tapasztalás azt tanúsítja, hogy a zsidóság a törvények megkerülése s kijátszása mesterségében is utolérhetlen, s így bármi, indirecte ő ellene intézett törvényes intézkedések is hiábavalók.”

A zsidóságnak, ellenünk folytatott csöndes, „törvényes” hadjáratában alkalmazott fegyverei között az uzsora és a korcsmai adósságok (mely utóbbiak a javaslat szerint behajthatlanok lesznek,) csak kettő árok közül, s még ha a törvény e két, mindenestre hatalmas fegyvert kicsavarná is a zsidók kezéből, – a mi pedig, mint kimutattuk, több mint kétséges, – marad még elég mérgezett fegyverük pusztításunkra. Hogy egy példával éljünk: e füzetek szerkesztőjének bő alkalma volt tapasztalnia és kiismernie a zsidó fegyvereket s harcmodort; pedig e füzetek szerkesztője soha egy árva krajczár adóssággal se tartozott zsidóknak, annál kevésbbé volt pedig valaha neki természetesen „korcsmai adóssága.”

És mindennek daczára még így s... No de ne beszéljünk most erről!

Resumáljuk a dolgot: mi óhajtjuk, sőt követeljük a betערjesztett s a tárgyalás folytán még szigorítandó uzsoratörvény-javaslatnak mielőbbi törvényerőre emelését; de senki se higgye azt az országban, hogy, ha ez megtörténik, a zsidókérdés is meg van egyúttal oldva.

Jelen füzetünk 5-ikiapján közöljük a Vas megye rumi (s némi részben körmendi) választókerületében levő vasvári alesperesi kerület derék, hazafias lelkészeinek a „zsidóházassági” törvényjavaslat és a zsidó-emancipáció ellen a képviselőházhoz intézett s e füzetek szerkesztője mint országgyűlési képviselő által, a ház f. hó 11-kén tartott ülésében benyújtott kérvényét.

Lesz még bő alkalmunk e kérvénnyel foglalkozni, különösen majd akkor, ha az a kérvényi bizottság retortáján át a ház elé kerül, s ott tanácskozás tárgyát fogja képezni.

Ezúttal e füzetek szerkesztője csak azt jelenti ki, hogy kész hasonló tartalmú kérvényeket az ország bármely vidékéből, bármely rendű és rangú választó polgároktól elfogadni és a képviselőházhoz benyújtani, – az esetben, ha az illető kerületi képviselő vonakodnék kötelességét teljesíteni, s a benyújtást magától elutasítaná.

Fölösleges kiemelnünk, mikép ügyünk érdekében szükséges lenne, hogy minél több ily kérvény kerüljön és pedig minél előbb a képviselőház elé.

A választók polgári állásához képest a közlött kérvény szövege természetesen megfelelő módosulásokat szenved, a mely módosításokat elvbarátaink maguk is könnyen eszközölhetik.

A kérvényezési jog minden állampolgárnak alkotmányos és törvényes joga, s annak gyakorlásáért senki őket felelősségre nem vonhatja.

A közölt kérvényt aláírt bátor férfiak megtették az első lépést. Rajta tehát! Kövessük őket!

Adler E. budapesti „bank- és váltóüzleté”-nek egy „üzlete”.

– Nyílt levél a szerkesztőhöz. –

T. szerkesztő úr! – Néhány nap múlva már egy éve lesz annak, hogy az alább felsorolandók történtek, és azóta különféle alakban megkísértettem Adler E. bankházzal ezen ügyet rendbe hozni; de mivel per nélkül azt már látom hogy nem kivihető, azért, mielőtt azt tenném, bátor vagyok felkérni t. szerkesztő urat, – mivel ezen ügy nagyon a röpiratokba való, – lenne szíves egy jó hitelű, a bűnperekben jártas budapesti ügyvédet ajánlani, kivel Adler E. ellen a bűnpert vagy az újabb összeszámolást megindíthatnám; az alább közlötöket pedig, ha jónak látja, a füzetekben addig is ismertetni lenne szíves.

A mondottak valódiságára az esküt bármikor letenni kész vagyok.

Tájékoztatásul, visszavárás mellett, saját pár leveletem és Adler E. úr több leveleit ide mellékelve küldöm.

Az „Oesterr. Volksfreund”-nek a részletjegy- (Ratenbrief-) szédelés” című cikke által mintegy kötelességszerűnek tartom, a magyarországi ily fajta üzérkedésekről a velem történt dolgokat röviden elmondani.

Budapesten, József tér 9-ik sz. a. van az Adler E. bank- és váltóüzleti cég, mely számos ügynökei által több évek óta az ország minden zugát felkutattatja, hol reábeszélő mézes szavakkal, roppant előnyöket nyújtó tervezetökkel, szóbeli igen kedvező ajánlatok mellett, a jóhiszemű közönséget beugratják, és ha később valamelyik részletfizető reá jön, hogy az ígért előnyökből alig valamiben részesül, kérdezősködésére a banktól rövid, a tárgyhoz legkevésbé szóló választ nyer, míg a hosszas kérdezősködésbe beleunva, vagy náluk hagyja a már tett befizetéseket, vagy saját kárával, szégyen-szemre végig megyén a fizetések során.

Az ily házalók iránt soha nem voltam bizalommal; de néhány évvel ezelőtt egy jó barátom, – ki ugyanakkor egy ügyrészletjegyet vett, – benyit hozzám az ügynökkel, és az ő ajánlata folytán és kedvéért, én is vettem két darabot.

Később láttam, hogy annyira hátrányos ezen üzlet reám, miszerint saját pénzem után én még kamatot is fizetek a nevezett cégnek; de mivel én nem a tervezet szerinti három év alatti havonkénti fizetés mellett, hanem a reám nézve könnyebb félévenkénti csekélyebb összeggel, több mint három évi törlesztési kikötéssel válaltam magamra a kö-

telezettséget, resteltem visszalépni, s folytattam a részletfizetéseket három éven keresztül, a mikor a hozzá kötött társas sorsjegyekre játékszám már lejárában volt.

Ezen kötelezettségtől már szabadulni óhajtván, felszólítottam a bankházat, ha a még hátralevő összeget egyszerre kifizetem, hajlandó lenne-e azt elfogadni, mivel én óhajtánék mielőbb összeszámolni s az államkötvényeket kivenni; de mivel nincs időm Budapestre felmenni, jelöljön ki N.-Váradon egy pénzintézetet, vagy valamelyik kereskedőházat, kivel összekötetésben volna, hova én a még hátralevő összeget lefizetve, az engem illető aranyjárdéki osztr. államkötvényeket átvehessem. Erre Adler E. úr oda nyilatkozott, hogy mivel ő neki N.-Váradon összekötetése nincsen, tehát küldjek egyenesen hozzá Budapestre egy nagyobb összegű törlesztést, és tűzzek ki bármely napra N.-Váradori határidőt, a mikoron ő egy megbízott tisztviselőjét fogja leküldeni egyenesen az összeszámolásra.

Felhívására én 400 frtot felküldöttem, és az 1880-ik év december közepe tájára egy napot N.-Váradon N. N. ügyvéd úr házához kitűztem.

A kitűzött napon és utánna való napon is vártam Adler E. megbízottját N. Váradon, de biz az nem érkezett meg.

Ezek után sem ébredt bennem gyanú a bankház iránt, s néhány napra reá vettem egy mentegetődző levelét, melyben az év vége felé összegyűlni szokott irodai munkákat hozta fel mentségül, de ígérte, hogy 1881. január havában, leszámolás végett tisztviselőjét egyenesen hozzám küldi, ki a 400 frtról szóló nyugtát is magával fogja hozni.

Kénytelen voltam belé nyugodni, csupán azt sajnáltam, hogy nálam tanuk nélkül lesz az összeszámolás, és mivel én németül nem tudok, de meg: az osztr. államkötvényeket nem ismerem; egy kicsit tartottam attól, hátha nem jó papírokat fogok kapni; de ebben ismét megnyugtatótt azon tudat, hogy egy jó hitelű kereskedőház, nevét behomályosítani nem fogja néhány száz frtért.

Vártam tehát teljes bizalommal, s a kitűzött nap utáni napon csakugyan megjelent nálam a bank két tisztviselője, kiknek azonosságában nem kételkedhettem, mivel a bankház által jelzett 400 firtos nyugtát, a cégnek szokott aláírásával ellátva nekem kézbesítették.

Mivel én leszámolni kértem a tisztviselő leküldését, így a nálam levő nyugtákat neki felmutattam, összeszámoltunk, és nekem fizetendőm lett volna 680 frt; de mivel a tervezet értelménél fogva a három év leteltével a társas sorsjegyeknek kellett eladatni, melyek árából engem $\frac{1}{20}$ -ad rész illetett volna, azt én a fizetésekbe akartam betudni, – azonban rendszeres kimutatást erről a tisztviselők nem hoztak, csupán zsebjéből valami papirosdarabot vett ki az egyik tisztviselő, és arról mondott 40 frt összeget; de már arra nem emlékszem tisztán, hogy egyik vagy mindkét tervezet után értette-e a tisztviselő azon összeget; mert a leküldött zsidó tisztviselő, a teljes leszámolást be nem várva, igen nagy kedvezményeket nyújtani ígért, ha újabb tervezetébe lépek.

Sok mindent összebeszélt, melynek nagyobb részére nem emlékszem, mivel újabb tervezetbe lépni nem volt szándékom, azt határozottan ki is jelentettem; de mivel a nagymérvű kedvezmények adását erősen és több ízben hangsúlyozta, jobban figyelmes kezdettem lenni,

különösen mikor a 4 százalékos osztr. állampapír helyett 6 százalékos magyar állampapírt ígért adni. Ebben már magam is kedvezményt láttam lenni, s mivel a 2 db. 600 frtos osztr. állampapírra 1960 frot fizettem készpénzben, azt hittem, mint régi részletfizetón szép haszna volt, hogy továbbra is megnyerjen, most károsodása nélkül nyújthatja ezen kedvezményt; de mind a mellett meglepett ezen kedvezmény, s hogy bizonyos legyenek, miszerint nem értettük egymást félre, azért azt mondtam a bankár zsidó tisztviselőjének, hogy az Adler E. cég nekem nem tartozik semminemű kedvezménynyel, ha azonban azt nyújtani akar mint régibb részletfizetőjének, az esetben én azt köszönettel fogadom, és a tervezeteket egyesíthetjük; de én kedvezményt csak akkor látok, s úgy fogadom el a két terv egyesítését, – itt kezembevettem a többi közül egy 2000 frtos 6%-os magyar állampapírt, mely 200 frtos szelvényekre volt osztva, – ha a most leszámolt 2 db. 600 frtos 4 százalékos osztr. államkötvény helyett, ezen újabb tervezeten levő 6 db. 200 frtos 6 százalékos magyar állampapírt fogok kapni; ekkor a kötvényen még fent levő 4 db. 200 frtos 6 százalékos magyar államkötvényt, a tervezet értelmében fizetni elfogadom, melyet Adler cég zsidója megértett és elfogadott, s így a 2000 frtos tervezeten a bank által már nyugtázott 600 frot neki készpénzben kifizettem, a fent maradt 80 frotot nem egyenlítetttem ki azért, mivel a papírdarabon írónnal jegyzett összeget nem tekintettem a bank kimutatásának, de kértem azt posta fordultával hivatalos alakban megküldeni, hogy azon 80 frtnyi összeget kiegyenlíthessem, és a 6 db. 200 frtos magyar államkötvényt becserélhessem, – melynek megküldését a zsidó tisztviselő négy nap múlva megígérte, – de e mai napig sem küldte el.

Hogy pedig a nyújtott kedvezményekről megbízója előtt igazolhassa magát, kért, hogy ívére jegyezzem fel az általa tollba mondandókat, s én azokat lejegyezvén, egy helyen fogalomzavaró hibát vettem észre, és azt kiigazítani akartam, de Adler E. cég tisztviselőjének azon nyilatkozata megszegyenített, – hogy legyen nyugodt, ők engem teljesen megértettek, s ne aggódjam befizetett csekély összegem felett, mert bankjuknál, hol milliók forognak, ily csekély összeg számításba sem jön. Megrestelvén bizalmatlanságomat, a hibát ki nem igazítottam.

Azt hívém, becsületes emberek közt a szóbeli megállapodás is elég, ily, milliókkal dobálódzó hatalmas cég pedig, az éhhalással nem küzd, s így bár mennyire legyen hiányosan kitüntetve az adott kedvezmény, becsületét még' 600 írtnál többre becsüli, és ha netalán téves nézet merülne is fel ez ügyben utólagosan, a befizetett 600 frotomat nem fogja eltagadhatni, s én pedig, mivel csakis ily kedvezmények nyújtásával léptem a tervezetbe, tehát a legrosszabb esetben sem károsodhatok egyikünk sem, hanem betudjuk a régibb tervbe, és megküldik nekem az osztr. állampapírt, melynek leszámolását magam sürgettem.

De másként számított szemita barátunk, mert a kérdéses kimutatást nem küldte el e mai napig sem, a befizetett 600 frtra nézve pedig azt látom, számítása oda lyukad ki, hogy vagy prezenteljem neki, vagy fogadjak el egy általa azóta összeállított kombinációt, és fizessek neki 2000 frot helyett majd négy ezeret: legalább Adler E. bankár úr saját levelei azt engedik következtetni.

Mert a midőn a kitűzött határnapon a kérdéses hivatalos számla hozzám meg nem érkezett, én egyenesen Adler E. urnái szorgalmaztam annak elküldését, ki szépen elhallgatta a kimutatás említését, csupán a kötött tervezetről tett rövid említést. Ismét szorgalmazom egy Adler E. úrhoz intézett levelemben a kérdéses kimutatás elküldését, és ismét más irányú választ nyertem a kimutatás nélkül. Harmadszor már egy hosszabb magyarázó levelet küldtem egyenesen Adler czégnak, a 6 db. 200 frtos magyar államkötvény szelvényével, gondoltam, hogy így majd jobban megért, de hiába; a szelvényeket couvertben visszaküldte részemre egy tájékoztató levél kíséretével, és a megígért és sürgetett kimutatást ismét nem küldötte el.

Most már nem gondolhattam mást, mint hogy a húzás-halasztással időt akarnak nyerni és a megállapodásnak más irányt adni, pénzemet pedig szépen eltulajdonítani.

Ezen méltatlan bánásmód a béketűrésből kivett, midőn becsületükben bízva, keservesen összecsinált pénzemet látom mily ármánynyal csalták ki, és most, midőn azt hittem, hogy, ha a végleszárolástól elcsábítottam, s magamra újabb terhet vettem, de a régiekért kárpótolva leszek a 6 százalékos magyar államkötvényekkel, és most előttem ismeretlen tervekkel lépnek fel, engem pedig orromnál fogva vezetnek, ez oly indulatba hozott, hogy Adler E. czégnak egy goromba levelet küldtem, melyben kijelentettem, hogy, ha a két terv egyesítésével magát megkárosítva gondolja, én nem erőltetem arra, hanem tudassék azon 600 forintom a régibb tervbe, és nekem küldje meg az osztr. állampapírokat, az újabb tervezetet pedig rendelkezésére bocsájtom; mert különben kénytelen leszek öt nemcsak perbe fogni, de egyszersmind ily megbélyegző eljárásért, Istóczy röpiratában is eljárását a közönség tudomására fogom hozni.

Erre egy kis gondolkodási időt kérvén, pár hét múlva a választ megadta oly módon, hogy a régi és újabb tervezetet fizetgessem neki külön, a már becsületére bízott és zsebre tett 600 frtomat czukedlira megtartja, anélkül, hogy azért nekem csak köszönettel is tartoznék; mi a röpiratokat illeti, ő „maga is osztja Istóczy úr nézetét, mert ő keresztény, s nem, mint én gondolom, zsidó.”

Adler név, ily üzérkedés és keresztény, – ez valami új a történelemben.

No de keresztelték, vagy megkarimázták, de annyit mondhatok, hogy ily sok fából faragott emberről nem tesz említést a szentírás, sőt a keresztény vallás ily fajta felebaráti szeretetet nem hirdet, s így nekem soha fogalmam nem volt arról, hogy felebarátját még ily modorban is képes valaki boldogítani akarni.

Különben 600 frtomért még udvarias is, mert goromba levelemért csak akkor ígért perbe fogni, ha még egygel megtisztulem.

Mínthogy életemen keresztül ez ideig senkivel perben nem állottam, azért megkísértettem ügyvédi felszóllítással az ügyet rendbe hozni, de úgy vettem észre, hogy szemita atyánkfiai, ha milliókkal rendelkeznek is, egy kis ármánynyal meghódított 600 forintocskát csak többre becsülnék holmi ismeretlen becsületnél; mert hát a pénznek értéke van, becsülettel pedig ma már igen bajos megélni, s így ezen ügyem a mai napig még elintézetlen.

Többrendő, ez ügybeni levelezéseim mellett még is azt hittem, ha Adler B. bankár urat két ember által előtte mezett levélben felhívom, hogy 1881. január 26-án nálam ez ügyben volt meghatalmazott tisztviselőjének a nevét velem közölje, hogy a törvény előtt első sorban, az ellen léphessek fel, – ügye igazságában bízva, a kért nevet közölni fogja velem; csalódtam, mert nemhogy tisztviselője nevét nem hozta tudomásomra, hanem kegyes volt oda nyilatkozni, hogy, ha pénzein a törvény útján keresni merem, az újabb törvények értelmében, becsületsértési pert indít ellenem.

Furcsa fogalom az a becsület: csak a perben ismerős.

Mindezeket azért láttam szükségesnek elmondani, mivel tudom, hogy az Adler E. bank- és váltóüzlettel az ország különböző részein igen sok jóhiszemű, becsületes keresztény ember áll az enyémhez hasonló összeköttetésben, – hogy, ha majd a leszámolásra kerül a sor, azt legalább két tanú előtt írásba foglalt jegyzőkönyv alakjában tegyék, hová a bankár tisztviselője, mint a bankár teljes hatalmú megbízottja írja alá a nevét is, – mivel a bankár úr, tisztviselője nevét nem igen szereti az illetők tudomására hozni.

Továbbá tanuljanak, okuljanak azon keresztény polgártársaim, kik az ily házaló ügynökök látogatásait még nem ismerik; és bárminő édes hangon, kedvező feltételek mellett csábítgatják is őket, fogadják meg az „Oesterr. Volksfreund” azon tanácsát, hogy „mutassanak nekik ajtót, s az általuk esetleg a földre ejtett papírt rúgják utánnuk.”

N. Marja, 1882. Január 1. T. szerkesztő úr

kész szolgája
Szabó János.

Hangok a vidékről.

– Nyílt levelek a szerkesztőhöz. –

Szeged.

T. szerkesztő úr! – A lefolyt évtized alatt városunkban oly sok bukás történt, hogy ritkítja párját az országban. Ha végig sétálok a Széchényi és Klauzál téren, nemkülönben főutcáinkon, és az itt levő üzleteket sorban szemlélem, alig találok egy-két keresztény czégen kívül üzletet, mely meg nem bukott, vagy nem egyezkedett, vagy nevét ne változtatta volna meg. – Nálunk a kereskedés csaknem kizárólag zsidó kézből van, a keresztény czégek, iparosok a zsidóval versenyezni nem képesek, ennek oka az, hogy a zsidók rendszeren háromszor is megbuknak, míg a keresztények egyszer sem. Ha véletlen szerencsétlenség folytán valamely keresztény czég megbukik is, az nem színlett és álbukás, hanem igazi bukás, melynél a hitelezők követeléseiket legnagyobb részben vagy mint például a F. A. csődben egészen megkapták, és megkapják; – ámde nem így áll a dolog a zsidóknál, ezek többnyire a bukásra hónapok sőt évekkel előre készülnek, némely zsidó előre kiszámítja, hogy egy, két vagy több év múlva meg fog bukni, a mely idő alatt oda törekszik, hogy hitelét a legnagyobb mértékig kimerítse, s azután a fizetési határidő elérkeztével, miután portékáit eladta, vagy valamely jó rokon, testvér,

ip, vagy házastárs által előlegesen lefoglaltatta, – a csődöt kimondja vagy kimondatni engedi. – Hiába hordja a zsidó nyakában vagy hátán az isten tíz parancsolatját, hahogy ő azt nem tartja, mert ha ő azt igazán tartaná, akkor nem lopna, nem csalna. – Lehet, hogy a zsidók közt is van becsületes ember, a mi azonban a ritkaságok közé tartozik.

A mi különben a helybeli cézék bukását illeti, nem lesz érdektelen tudni, hogy 1869, évtől fogva mely zsidó cézék buktak meg; ezek névszerint a következők: Auszländer D. Károly, Auszländer Vilmos, Auszländer Johanna, Ádám Dávid, Árosi Jónás, Bettelheim M. és társa, Brüchta Johanna, Bruckner Adolf, Brichta Mark, Birmann Károly, Blantz Mór, Blayer Mór, Czinner József, Deutsch Izsák, Deutsch Mór, Deutsch Izrael, Deutsch József, Dickmann Sámuel, Déry A. és fiai, (az üzlet most jó rebachchal történt kiegyezés folytán „Déry testvérek” cég alatt folytattatik,) Dávid Károly, Deutsch A., Diamant Izrael, Fuchs és Porges, Fischer Ignác, Fuchsl József, Fröhlich Amália, Fábíán Hermann, Gelberger Fülöp, Groszmann és Guttmann, Guttmann B., Gunst Bernát, Groszmann Henrich, Gottlieb Izidor, Grünfeld József, Holczer Budolf, Hirsch Lipót, Herczl Dávid, Holczer József, Hild Mór, Holczer Mihály, Krausz Mór, Kunitzer Manó, Kunitzer Mihály, Kövesdy B., Krausz Adolf, König és Breitner, Klein Zsigmond, Krall György, Kövesdy Fáni, (az előbbi Kövesdy B.-nek neje,) Kohn Móricz, Lövinger Lipót, Mayer Hermann, Nasitz József, Pollák József és fia, Pollák és Paris, Pfeifer S. és társa, Pollák Sándor, Pfeifer E. és társa, Paschesz Lázár, és ismét Pfeifer S. és társa, Pfeifer Sámuel, Poláček Mór, Politzer Irén, Rosenthál Lajos, Reitzer Simon, Schaffer Salamon, Sternfeld Sámuel, Stern Adolf, Schweiger M. és Pollák, Steiner Vilmos, Stern Zsigmond, Spitzer Dávid, Tauber Jónás, Weltner Márton, Weitzenfeld Jakab, kiknek névsorát folyó hó 2-án 188–200.000 frt adóssággal elbukott Klein Hermann vörös zsidó zárja be. – Ezen utóbb nevezett zsidó csődjére nem lesz érdektelen tudni, hogy a szegedi kir. törvényszék a hason fajú és arczzsinü Rosa Izsó ügyvéd és kir. biztossági tanácstagot nevezte ki perügylő és tömeggondnoknak, a mely esemény a város lakosságában roppant visszatetszést szült, mert azt tartják, hogy a varjú a varjúnak nem vágja ki a szemét. Úgy hiszem, hogy a zsidó perügylő sem fog bukott felenyájával oly szigorúan elbánni, mint egy igaz hirü keresztény elbánt volna.

Ugyanezen alkalommal talán nem lesz érdektelen azon eseményt is felemlitenem, a mit a szegedi lapok jónak láttak elhallgatni, ez t. i. azon esemény, hogy múlt évi december hó 19. napján a bukott Polatsek a hírhedt Krausz Benjáminnal csalás és okmányhamisítás miatt együtt ültek a kir. törvényszék vádlottak padján. A végtárgyalás megtartatván, szerencséjükre az ügy végítélettel ellátva nem lett. hanem bizonyos körülményekre nézve pótvizsgálat rendeltetett el, a dicső Rosá úr igazságos védelmezése folytán; különben a végeredményről annak idejében értesíteni fogom.

Sebestyén László.

Biharmegyében fekvő Genyété községbeli lakos Upre János, 1881-ik évi szeptember 27-én, a nváradí hetivásárra behozott egy szekér szilvát eladás végett; – ezt tőle Vesztfrieti Ignác és Veisz Salamon helybeli pálinkafőző zsidók 7 frt 50 krért megvevén, 1 frtot felpénzül, és egy kis czédulát adtak a kezébe, melyre a vételár összege és az adott felpénz feljegyezve volt; – az eladó erre szekérével és eladott szilvájával a megjelelt lerakodó helyre behajtott, ottan azonban a vevőknek, a vett áruk átvételével, és lerakásával megbízott czimborájuk, és szövetséges társuk, Schwarz Ignác, – a már félig lerakodott szilvát törő döttnék találván, csak 5 frtot akart érte fizetni, mibe az eladó beleegyezni nem akarván, a városházához ment panasza; – mielőtt azonban ezt megtehetette, már akkor tőle az adott felpénz a zsidó által, a piacon kapott czédulával együtt, melyre a vételár feljegyezve volt, visszavéve, ennek kezében volt; – s míg ő a városházánál panaszra járt, addig a zsidók a szilváját szekeréről mind lerakták, – s a városi biztossal megjelent eladó csak az üres szekerét találta; – a zsidók pedig a valószínűságot eltagadván, a biztos előtt azt 5 frtért megvettnek állították, s így a szegény eladó mivel sem tudván igazolni a 7 frt 50 kr vételárt, mert a piacon kapott czédulát kezéből kiadta, még örvendhetett, hogy terményéért 5 frtot is kapott. – Említést érdemel még az is, hogy azon község, honnan eladó, szilváját Nváradra behozta, ezen városhoz legalább 8 mértföldnyi távolságra esik, s igen rossz útja van, – s így a zsidók által neki oda lökött 5 fital, terménye, fáradsága, és 3-4 napi elvesztett ideje mikép lett megfizetve, ezt az igazság és méltányosság minden barátjának Ítéletére bizom,

Hasonló eljárást követtek ugyanezen zsidók, K. M.-al biharmegyei béél-rogozii gör. k. sz. leánytanítóval, kit, midőn nem akart beleegyezni, hogy eladott szilvájának árából a zsidók levonjanak, s árujáért nem az alku, hanem tetszésük szerint fizessenek, tettelesen, veréssel bántalmaztak, és aljas szidalmakkal illették. – Ez azonban őket, miután tanúi voltak az esetre, feladta, – s most várják büntetésüket, – ha ugyan megkapják! –

Továbbá még a következő eset. – Gálizs Togyer, biharmegyei Kárbunár községbeli lakos 16 zsák dióval bejött az 1881-ik október 24-iki heti vásárra, s miután más tapasztalatból ösmerte a zsidók gonosz lator szokásait, – tehát arra határozta el magát, hogy dióját legelőbb is a piaci hivatalos mázsán megmérte, – s csak oly feltétel mellett adja el, ha ezen mérés által hivatalosan constatált súly szerinti összes vételár neki megalkudás után még a piacon a vevő által kifizettetik. A dió árára nézve a zsidók csakhamar megalkudtak volna, de a termény összes árának, ott a piacon eladó kezébe való kifizetésére sokáig nem akartak vállalkozni, eladó pedig ezen feltételétől semmikép el nem állott. Erre a zsidók egymást közt haditanácsot tartva, elvégre ebbe is bele egyeztek, – a diót Klein Móricz alkusz, Jakobi Adolf részére megvette, s annak összes árát, 61 frtot o. é. a piacon az eladónak kifizette. Ezen pénz között volt egy drb. 50 frtos bankó is. Ezek megtörténtével, az eladó, egy falujabeli társának és egy csapat zsidónak kíséretében, a vevő raktári helyiségéhez behajtott, ott a zsidók a diót saját mázsájukon újra megmérték, de az eladónak még ek-

kor az ő mérésök eredményéről semmit sem szólván, az eladóval a diót a raktárba a többi dió közé kitöltették. Ekkor azt mondták az eladónak, hogy diója 35 kilóval kevesebbet nyomott, (t. i. az ő mázsájukon,) mint a mennyibe ők megvették, habár az hivatalos mérés volt is, s ennél fogva felszólítják, hogy a kapott 61 frt vételárból, a 35 kilóért járó összeget fizesse nekik vissza, mely szemtelen insinuítiót az eladó, amint gondolható is, határozottan visszautasította. Erre a zsidók a szegény emberre reá rohantak, letiporták, véresre verték, s a tarisznyájában lévő pénzt kivették, – abból 11 frtot o. é. maguknak megtartottak, a fentebb említett 50 frtos bankjegyet pedig ezen zavar és dulakodás közben az eladót ide elkísért falujabeli társának – mint gyakorlott zsebmetszők, tarisznyájába bele csempészték. Ezután rögtön, stante pede, a szegény embert – falujabeli társával együtt, – lovastul, szekeresül, nagy csapat zsidó által kísértetve, Nagyvárad város zsidó alkapitánya eleibe vitték, – ott ezen szegény embereknek azonnali megmotozását sürgetvén, – mit nevezett alkapitány azonnal a legnagyobb készséggel teljesített is. A megmotoztatás eredménye természetesen az lett, hogy az eladó falubeli társának tarisznyájában az oda csempésztett 50 frtos bankjegyet, ennek nem csekély ámulására megtalálták, s így ezen egészen ártatlan emberre, az általuk elorzott pénz gonosz tényét gazul reá foghatták, t. i. a hiányzó 11 frtot is. Említett városi alkapitány erre mindkét embert börtönbe záratta, az eladónak lovait és szekerét letartóztatván, a város majorjába küldötte, a tulajdonos számlájára történendő képzeltetni mily olcsó élmeztetés czéljából.

Eltelt így 4 egész nap, t. i. okt. 24-iktől délelőtt egész 28-ig, míg az államügyészség a dologról értesült, holott a városi alkapitánynak kötelessége lett volna az illetőt azonnal a törvényszéknek átszolgáltatni vizsgálat végett, de ezt nem tette, s így csakis mint fentebb említém, az államügyészség értesülvén a dologról, az illető szegény delinquentst a börtönből kiszabadítá, s a vizsgáló bíró eleibe állította. S hiába volt az istenadta szegény embere 4 egész napig a börtönben, azon bizony nem sikerült a súlyos bántalmazás nyomait elenyésztetni; – a vizsgálat folyamán a dolog, az általam elősorolt módon kiderítettvén, valamint az is, hogy az illető embernek falujában háza s földje is van, azonnal szabadlábra helyeztetett, de még ezen ügy akkor végképpen nem lett befejezve, mert egy távolabb lakó, de a szegény meggyötrött emberre nézve jelentékeny tanú kihallgatása volt még hátra.

Eddig ezen épületes esemény. Azonban biztosíthatok bárkit, hogy ilyen, s ezzel analóg eseteket ha valaki regisztrálni akarna, s ahhoz ideje s érkezése, valamint akarata és hajlama is volna, azt oly számban tehetné, hogy azon bűntények és gonoszságok lajstromától, melyet a zsidóság, a nem-zsidó társadalom tagjai ellen naponként, sőt óránként elkövet, minden jobb lelkületű ember elborzadna.

Végre, minthogy közléseim piaczi affairek körül forognak, ezekkel kapcsolatosan el nem mulaszthatom még megemlíteni azon méltatlan, aljas és baromi bánásmódot, melyben a kövezet- (Linea,-) hid- és piaczi váмок zsidóbérlői nemcsak mindenkor a szegény népet, hanem azon gyalázatos insultust is, melylyel gyakran a magasabb osztályhoz tartozókat is, részesítik: vasvillát, fokost tartanak készletben, melylyel a zsidó vámszedő iránt tanúsított legkisebb tiszteletlenség, vagy nem tetsző szó büntetetik.

Legközelebb egy ilyen hidvámszedő zsidóhóst, egy szegény ember brutális bántalmazásáért, az államügyész állegátájára, az itteni törvényszék 100 írtban marasztalt el, persze hogy appellálta, s vajmi könnyen megeshetik, hogy egy ilyen sehonnai gazembert, a felsőbb fórumok, melyeknek az ilyen, a világban künn a gyakorlati életben előforduló misériákról aligha van fogalmuk, s ki nem 100 írtra való pénzbüntetést, melyet ezen gazok a nép és társadalom zsirjából könnyen fizethetnek, hanem több évi börtönbüntetést érdemelne, – felmentik.

Pankota. (Arad m.)

T. szerkesztő úr! – Az alább következő soroknak kérem legyen szíves becses füzetekben helyet adni annyival is inkább, mert ez jó példaul szolgálhat hazánk s a keresztény társadalom összetartására nézve, több kisebb nagyobb városoknak is. Ugyanis

A pankotai körorvos választásról akarok szólani, bár ez az aradi lapokban is megjelent, de oly simán és oly szárazan, hogy abból a dolog valódi állását, illetőleg lefolyását megtudni nem lehetett; ime tehát a valódi tényállás.

A pankotai körorvosi állás üresedésbe jövén, csakhamar találkoztak is pályázók. Elsőnek jelentkezett Dr. Hecht, magyarosított nevén Hevesi Vilmos, a helybeli Khón regálebérlőnek sógora, ki is Pankotára jöve, nemcsak a bizottsági tagokat tisztelték meg látogatásukkal, hanem egyes polgárokat is, s én szerény magam is részesültem e szerencsében. Midőn azonban kijelentettem nekik, hogy én bizottmányi tag nem vagyok, a népre való befolyásomra hivatkoztak, s ismételve pártolásumat kérték.

– Erre én egész határozottan ismételve kijelentem: Uraim, én bizottmányi tag nem vagyok, de ha volnék is, a dolog úgy áll, hogy itt a nép csak keresztény orvost akar. – Hisz ebből csak nem csinálnak vallás- vagy nemzetiségi kérdést? monda a pályázó. Nem! mondám én, – ez tisztán fajikérdés, s ha a zsidóság mindenütt és minden alkalommal mint a vas összetart, úgy a kereszténységnek is szent kötelessége összetartani, mert azt csak meg fogják önök nekem engedni, hogy én és a nép keresztény embertársunkhoz csak közelebb állunk, mint egy egészen külön fajbelihez.

Erre a nevezett urak másoknál próbáltak szerencsét, s nem átalották legelőbbkelő férfaiunkat is pénzzel megvesztegetni akarni; azonban sikertelenül; mert egyik e szavakkal utasította őket vissza: – Engem úgymond – arra a becstelen alacsonyyságra elégségesnek ne tartsanak, hogy én saját keresztény embertársaimnak- árulója, ellensége legyek. –

– Másik, úgymond, – szeplőtlen becsületem árán nem akarok júdás-pénzhez jutni. – Harmadik úgymond, – nem akarom embertársaim megvetését, gyűlöletét, sőt tán bosszúját is magamra vonni, s. a. t. Ilyenféle szavakkal lettek mindenünnen visszautasítva. – Kedvük azonban még ennyi kudarc után sem lohadt le, hanem újra német ajkú polgártársaink közt kezdtek szerencsét próbálni. – Nevezetesen Kheizer Ferencz, Totterer Antal és Fitizer András uraknak Ígértek Írásban 450 frtot, s ezek az Írással kezökben elmentek városunk egyik legtekintélyesebb férfiahöz, tanácsot kérendők, tek. N. J. ügyvéd úrhoz, ki is nekik azt a tanácsot adta: Keresztényi becsületüket – úgymond – soh'se szenynezzék be zsidópénzzel. Abfal János polgártársunk pedig

azt a tanácsot adta nekik: tegyenek úgy, – úgymond – mint az aradi követválasztásnál is előfordult: fogadják el a pénzt, hisz a kereszténység-pénze az. Melyik zsidó jött pénzzel Pankotára? Hisz a mi zsirunkon harácsolták össze azt.

Mindezek azonban a sémita uraknak csakhamar tudomására jutottak, ennél fogva alkalmuk volt meggyőződni arról, hogy Pankota városa azon ritka hely, a hol a polgári erény, s becsület teljes pompájában díszlik, minél fogva jónak látta Khón regálebérlő a választást megelőző napon sógora kérvényét visszavonni.

Így történt aztán, hogy több pályázó közül Dr. Eötvös Dániel közfelkiáltással járási körorvosnak megválasztatott. S miután tek. Janka Lajos főszolgabíró úr örömét fejezte ki a páratlan szép egyetértés fölött, a nagyszámú közönség: Éljen Janka Lajos, éljen N. J. Éljen a bizotmány, szetreászka Dr. Eötvös kiáltásokkal örömtől sugárzó arczczal szétoszlott.

Farkas.

Szerkesztői nyílt levelezés.

Elvbarátainkhoz. – Úgy magánlevelek útján mint e füzetekben közölt cikkekben, – a melyek közül különösen kiemelendő a jelen füzetben hozott két cikk, – a szerkesztőség folyton sürgettetik arra, hogy intézkedjék egy, elveinket hirdető napilapnak vagy legalább hetilapnak kiadása iránt.

Főlöszleges kijelentenünk, hogy mi is elkerülhetlen szükségesnek tartjuk a napi vagy legalább hetilapot. Azt is felesleges magyarázgatnunk: miért? S a szerkesztőség készen is állana a munkára, ha... ha t. i. akadnának olyan hazafiak, a kik készek lennének egy lap alapító társaság létrehozásában közreműködni.

Egy politikai lap alapítása már nem oly könnyen megy, mint hosszú időközökben megjelenő füzeteké, s e füzetek szerkesztője már annyi anyagi áldozatot hozott az ügynek, hogy a lapot kockázattal meg nem indíthatja. Itt tehát többeknek közreműködésére lenne szükség, annál is inkább, mert a politikai hírlapkiadásra hivatott fővárosi cézgek, – a zsidó terrorizmus nyomása alatt, – nem hajlandók egy ily politikai lap kiadását elvállalni.

Mindenekelőtt elvbarátainknak azon kellene lenniök, hogy a „12 röpirat” az eddiginél szélesebb körben terjedjen el. Azon reményben, hogy a közel hónapokban utólagosan is jelentkeznek előfizetők, megfelelő mennyiségű fölös számú példányokat nyomattunk és nyomatunk, s még az első évfolyami füzetekből is szolgálhatunk teljes számú példányokkal. Ha e példányok kellő gyorsasággal elkelnének, már ez is oly anyagi erőt nyújtana nekünk, hogy részünkről a lapalapítás feladatának egy része megoldva lenne. Mi nem követtük és nem követjük több német antisemita közlöny példáját, a melyek „sajtóalap” (Pressfonds) czímen, pénzbeli hozzájárulásokért fordultak a közönséghez. Mi csak arra kérjük elvbarátainkat, hogy előfizető-szerzéssel segítsenek vállalatunkon.

Ha minél szélesebb körben meggyökereztek füzeiteink: az alapítandó lapnak is már meg lesz előre szerveve olvasó közönsége, s ez már nagy előrehaladás lenne.

Ezenkívül, ha akadnának résztvevők, mi hajlandók lennénk egy lap alapítási társulat létrehozását kezdeményezni. A lap e társulat tulajdona lenne, s ha prosperálna, a résztvevőkre nézve anyagi előnnyel is járna, s hogy járnai is fogna, abból is megítélhető, hogy a jelenlegi két magyar antisemitikus vállalat: a „12 röpirat” és a „Füstölő” (jelen keretükben,) – a magyar irodalmi viszonyok között, – kielégítő eredménnyel, activ balance-szal dolgoznak.

E tárgyú, úgy a nyilvánosságának szánt közleményeket mint magánleveleket a szerkesztőség szívesen fogad.

Reb Jochanan. – Szívesen vesszük, főleg az Óceánon túli zsidóügyi viszonyokról szóló cikkeit. A levelek más mint a szerkesztő kezeibe nem jutnak. Különben, mihelyt időnk engedi, magánlevélben bővebben.

Több cikk e füzetünkben kizszorulván, a t. cikkírókat egy kis türelemre kérjük.

